

LAPPEENRANNAN TEKNILLINEN YLIOPISTO

Kauppatieteellinen tiedekunta

Laskentatoimi

**TUTKIMUS- JA KEHITTÄMISMENOJEN TILINPÄÄTÖSKÄSITTELY
SUOMALAISEN KÄYTÄNNÖN, IFRS NORMISTON JA US GAAP
NORMISTON MUKAAN**

Tarkastajat:

Professori Minna Martikainen

Tutkijaopettaja Ulla Kotonen

Imatra 10.3.2008

Nina Luostarinen

Savimajankatu 15

55610 Imatra

Puh. +358505751529

TIIVISTELMÄ

Tekijä:	Luostarinen, Nina
Tutkielman nimi:	Tutkimus- ja kehittämismenojen tilinpäätöskäsittely suomalaisen käytännön, IFRS normiston ja US GAAP normiston mukaan
Tiedekunta:	Kauppatieteellinen tiedekunta
Pääaine:	Laskentatoimi
Vuosi:	2008
Pro gradu-tutkielma:	Lappeenrannan teknillinen yliopisto 67 sivua, 1 kuva, 1 taulukko
Tarkastajat:	professori Minna Martikainen ja tutkijaopettaja Ulla Kotonen
Hakusanat:	T & k, käsitteellinen viitekehys, kirjanpitolaki, IFRS, US GAAP
Keywords:	R & D, conceptual framework, Finnish GAAP, IFRS, US GAAP

Tutkimus- ja kehittämistoiminnasta on tullut merkittävä osa yrityksen arvosta ja kuluista. Tutkielman tarkoituksena on tehdä teoreettinen katsaus siihen kuinka tutkimus- ja kehittämismenot raportoidaan suomalaisen käytännön, IFRS normiston ja US GAAP normiston mukaan. Tarkastelu aloitetaan käsittelemällä eri normistojen taustoilla olevia viitekehyksiä. Tämän jälkeen tarkastellaan tutkimus- ja kehittämismenojen käsittelyä eri tilinpäätösnormistojen mukaan. Suomessa tutkimus- ja kehittämismenojen käsittelyssä korostuu varovaisuuden periaate, joka ei näy vahvasti kansainvälisissä normistoissa. US GAAP normiston yhteydessä esiin nousee konservatiivisuuden vaatimus. Suomalaisen lainsäädännön mukaan kehittämismenot on mahdollista aktivoida ja IFRS normiston mukaan kehittämismenot on pakko aktivoida tiettyjen edellytysten täytyessä. US GAAP normien mukaan tutkimus- ja kehittämismenojen aktivointi on kielletty. Menojen aktivointimahdollisuudet ovat merkittävin ero tilinpäätösnormistojen välillä.

ABSTRACT

Author: Luostarinen, Nina
Title: Financial Statement Treatment of research and development costs according to Finnish GAAP, IFRS and US GAAP
Faculty: Lappeenranta School of Business
Major: Accounting
Year: 2008
Master`s Thesis: Lappeenranta University of Technology
Examiners: D.Sc. (Econ.) Minna Martikainen and Senior Lecturer, D.Sc. (Econ.) Ulla Kotonen
Keywords: R & D, conceptual framework, Finnish GAAP, IFRS, US GAAP

Research and development activity has become a significant part of companies' value and costs. A Purpose of this study is to make theoretical examination on different reporting ways of research and development costs according to Finnish GAAP, IFRS and US GAAP. It begins by examining conceptual frameworks. After this it is moved to examine research and development costs from the point of view of different norms of financial statements. In Finland prudence is highlighted in treatment of research and development costs. Prudence is not so strong principle in IFRS and US GAAP as it is in Finland. Conservatism can be found in US GAAP. According to Finnish GAAP development costs can be activated, according to IFRS development costs has to be activated if certain criteria is satisfied. US GAAP forbids activation of research and development costs. The possibility of activate research and development costs is the most significant difference between the norms.

LYHENTEET

AICPA	American Institute of Certified Public Accountants
APB	Accounting Principles Board
ARB	Accounting Research Bulletin
CESR	Committee of European Securities Regulators
CON	Statement of Financial Accounting Concepts
FASB	Financial Accounting Standards Board
IAS	International Accounting Standard
IASB	International Accounting Standards Board
IFRIC	International Financial Reporting Interpretations Committee
IFRS	International Financial Reporting Standard
KILA	Kirjanpitolautakunta
OECD	Organisation for Economic Cooperation and Development
SEC	Securities and Exchange Commission
SIC	Standing Interpretations Committee
T&K	Tutkimus ja kehitys
US GAAP	United States Generally Accepted Accounting Principles

Sisällysluettelo

1 JOHDANTO	1
1.1 TAUSTAA	1
1.2 TUTKIMUSONGELMA JA TAVOITTEET	4
1.3 TUTKIELMAN RAJAUS	5
1.4 TUTKIMUSMETODOLOGIA JA -AINEISTO	5
1.5 RAKENNE	6
1.6 TUTKIMUS – JA KEHITTÄMISMENOT	6
2 TILINPÄÄTÖKSEN LAATIMISPERIAATTEET	8
2.1 SUOMALAISEN TILINPÄÄTÖKSEN LAATIMISPERIAATTEET	9
2.1.1 Varovaisuuden periaate	14
2.1.2 Erytynen varovaisuus	16
2.2 INTERNATIONAL ACCOUNTING STANDARD BOARD JA TILINPÄÄTÖKSEN LAATIMISPERIAATTEET	17
2.2.1 Tilinpäätöksen tavoite	18
2.2.2 Tilinpäätöksen perusoletukset	19
2.2.3 Laadulliset ominaisuudet	19
2.2.4 Tilinpäätöksen perustekijät	20
2.3 FINANCIAL ACCOUNTING STANDARD BOARD:N KÄSITTEELLINEN VIITEKEHYS	21
2.3.1 Tilinpäätöksen tavoitteet	23
2.3.2 Laadulliset tekijät	24
2.3.3 Tilinpäätöslaskelmat	27
2.3.4 Tilinpäätösten perustekijät	28
2.3.5 Arvostussäännöt	28
2.3.6 Konservatiivisuuden vaatimus	29
2.3.7 IASB:n ja FASB:n yhteistyö	31
2.4 YHTEENVETO VIITEKEHYKSISTÄ	36
3 TUTKIMUS JA KEHITTÄMISMENOJEN KÄSITTELY ERI NORMISTOISSA	38
3.1 TUTKIMUS- JA KEHITTÄMISMENOJEN KÄSITTELY SUOMALAISSA TILINPÄÄTÖKSISSÄ	38
3.1.1 Kehittämismenojen aktivointi ja poistot	39
3.1.2 Rahoituslaskelma	41
3.1.3 Toimintakertomus	42
3.1.4 Liitetiedot	44
3.2 IFRS TILINPÄÄTÖS JA TUTKIMUS- JA KEHITTÄMISMENOT	44
3.2.1 Kehittämismenojen aktivointi ja poistot	45
3.2.2 Kehittämismenojen arvostus	47
3.2.3 Yritysten yhteenliittymät ja aktivoidut kehittämismenot	49
3.2.4 Rahavirtalaskelma	51
3.2.5 Toimintakertomus	51
3.2.6 Liitetiedot	52
3.3 US GAAP TILINPÄÄTÖS JA TUTKIMUS- JA KEHITTÄMISMENOT	53

3.3.1 Aineettoman omaisuuden arvostus ja poistot.....	54
3.3.2 Tutkimus- ja kehittämismenojen käsittely.....	55
3.3.3 Tietokoneohjelmat ja niiden kehitystyö.....	55
3.3.4 Yritysten yhteenliittymät ja keskeneräiset t & k-projektit yrityksissä	56
3.3.5 Toimintakertomus	57
3.4 VERTAILU EROISTA	58
4 JOHTOPÄÄTÖKSET.....	60
LÄHDELUETTELO.....	62

1 Johdanto

1.1 Taustaa

Kilpailuympäristö on kiristynyt ja yritysten on jatkuvasti kehitettävä toimintaansa, tuotteitaan ja palveluitaan vastatakseen globaalien markkinoiden vaatimuksiin. Investoinnit ovat taloudellisen kasvun ja kehityksen kannalta keskeisiä tekijöitä. Investoinnit ovat pitkävaikutteisia menoja, joista odotetaan saatavan tuloa tai hyötyä usean vuoden ajan. Reaali-investoinneilla pyritään joko korvaamaan pääoman kulumista tai laajentamaan tuotantomahdollisuuksia. Aineettomia investointeja ovat tutkimukseen ja tuotekehitykseen käytetyt varat. Näiden investointien tarkoitus on esimerkiksi parantaa käytettävissä olevaa teknologiaa ja kehittää kilpailukykyisiä tuotteita.

Teknologian merkitys nykyisessä talouselämässä on kasvanut huomattavasti. Ne pääomat, joita tänä päivänä investoidaan t & k-toimintaan, ovat täysin toisella tasolla kuin parikymmentä vuotta sitten. Lääketeollisuus, biotekniikka-ala, lentokoneteollisuus, tietoliikenneala ja tietokoneala ovat esimerkkejä aloista, joilla satsataan vuosittain miljardeja euroja tutkimukseen ja tuotekehitykseen. Tästä johtuen ei ole ihan saman tekevää, miten tutkimus ja kehittämismenot raportoidaan tilinpäätöksessä. Taloudellisessa mielessä tutkimus- ja kehittämismenot ovat investointeja tulevaisuuteen. (Troberg, 2003)

Taloudellisen kasvun ja tuottavuuden kasvusta huolestuneet tahot ovat kiinnostuneita t & k-toiminnan tilastollisista tiedoista, sillä niistä saattaa saada vihjeitä teknologisesta muutoksesta. Kiinnostuneita tahoja ovat esimerkiksi eri maiden hallitukset. T & k-toiminnan tiedoista saadaan paljon hyötyä, kun tiedot yhdistetään esimerkiksi innovaatioprosessiin tai aineettomiin investointeihin. Teknologinen innovaatio käsittää uudet tuotteet ja tuotantoprosessit ja merkittävät teknologiset muutokset

tuotteissa tai tuotantoprosesseissa. Lisäksi innovaation on kelvattava markkinoille tai käytettäväksi tuotantoprosessissa. Innovaatioprosessissa on monia eri vaiheita, ja t & k on yksi vaihe uuden innovaation syntymisessä. (Frascati manual, 1994)

Tutkimus- ja kehitystoimintaa (t & k) pidetään tärkeänä, ja siitä on tullut merkittävä osa yrityksen arvosta ja kuluista. Taloudellisen tilanteen huonontuessa t & k-menoja yleensä karsitaan, vaikka tämä ei olisi strategisesti hyvä päätös. Yritykset, jotka investoivat t & k-toimintaan, menestyvät todennäköisesti kilpailijoitaan paremmin. Suomalaisista yrityksistä Nokia on hyvä esimerkki tästä.

Vuonna 2006 Suomen tutkimus- ja kehitysmenot olivat yhteensä 5,8 miljardia euroa eli 3,45 prosenttia bruttokansantuotteesta. Kasvu oli jo neljättä vuotta neljän prosentin luokkaa. Yritysten osuus lisäyksestä oli 230 miljoonaa euroa. Vuonna 2007 t & k-menojen arvioidaan ylittävän 6 miljardin euron rajan. (Tilastokeskus, 2007)

Vuosi	Yritykset		Julkinen sektori		Korkeakoulu-sektori		Yhteensä		T & k-menojen BKT-osuus
	milj. €	%	milj. €	%	milj. €	%	milj. €	%	
2000	3 135,9	70,9	497,4	11,2	789,3	17,8	4 422,6	3,34	
2001	3 284,0	71,1	500,9	10,8	834,1	18,1	4 619,0	3,3	
2002	3 375,1	69,9	529,7	11	925,6	19,2	4 830,3	3,35	
2003	3 527,9	70,5	515,4	10,3	961,7	19,2	5 005,0	3,43	
2004	3 683,5	70,1	530,1	10,1	1 039,8	19,8	5 253,4	3,45	
2005	3 876,9	70,8	554,7	10,1	1 042,1	19	5 473,8	3,48	
2006	4 107,8	71,3	574,2	10	1 079,2	18,7	5 761,2	3,45	

Taulukko 1. Tutkimus- ja kehittämistoiminnan menot sektoreittain sekä osuus bruttokansantuotteesta vuosina 2000–2006 (Tilastokeskus, 2007)

Nokian vaikutus suomalaisten yritysten t & k-menojen tilastoissa on suuri (Korteila, Lukkari, 2001) Vuonna 2006 Nokian t & k- kustannukset olivat 3,9 miljardia euroa ja tämä on 9,5 % yrityksen liikevaihdosta. Kustannusten suhteellinen osuus liikevaihdosta on laskenut kolmen viime vuoden aikana, Nokia selittää tätä tuotekehitysinvestointien tehostamisella. (Nokia, 2006, s.3)

Yritysten ja pääomamarkkinoiden kansainvälistymisen myötä tarve löytää yhtenäiset tilinpäätös- ja talousraportointimuodot korostuu. Kansainväliset sijoittajat eivät voi omaksua erilaisia kansallisia tilinpäätös- ja talousraportointisääntöjä, vaan tarvitaan yhteinen kansainvälisiä tilinpäätösstandardeja säätävä elin. (Troberg, 2003). Pääomamarkkinat vaikuttavat merkittävästi tämän päivän talousraportoinnin sisältöön. (Troberg, 2005, 32–36)

Suomessa pörssiyrityksille tuli vuoden 2005 alusta pakko laatia konsernitilinpäätöksensä IFRS-normiston mukaan. Vuonna 2007 pakollisen IFRS-konsernitilinpäätöksen laatimisen piiriin tulivat sellaiset yritykset, joilla on vain noteerattuja joukkovelkakirjoja tai muita vieraan pääoman ehtoisia rahoitusvälineitä. IFRS-normistosta on tehty ”kevennetty” versio pienille ja keskisuurille yrityksille, normisto tulee siis koskemaan yhä suurempaa osaa Suomen yrityksistä ja pääomamarkkinavetoinen raportointi siirtyy näin vähitellen kansalliseen lainsäädäntöön ja ei-listattuihin yrityksiin (Troberg, 2008, s. 19–22). Muutoksien takia suomalaisen ajattelutavan on myös muututtava kansainvälisempään suuntaan. Suomalaisessa tilinpäätöskäytännössä korostunut varovaisuuden periaate ei juuri näy IFRS-standardien eikä US GAAP standardien taustoilla.

Yritykset hankkivat yhä enemmän pääomaa Yhdysvaltojen pääomamarkkinoilta. IASB ja FASB ovat tehneet yhteistyötä lähentääkseen kansainvälisiä normistoja, yhteistyöprojekti alkoi vuonna 2003. US GAAP:n ja IFRS normiston keskeiset periaatteet

tilinpäätösinformaation tuottamisen suhteen eivät eroa paljoakaan toisistaan, eroja löytyy yksityiskohtaisemmalla tasolla. Tarkoituksena on myös luoda yhteinen teoriapohja tilinpäätöksen laatimisperiaatteista.

1.2 Tutkimusongelma ja tavoitteet

Tämän pro gradu – tutkielman aihealueena on ulkoinen laskentatoimi. Tutkielman keskeisimpänä kohteena on tutkimus- ja kehittämismenoja koskeva kirjanpito- ja tilinpäätöskäytäntö. Tarkoituksena on tutkia t & k-menoihin liittyviä teoreettisia kysymyksiä.

Tutkielman päätavoite on:

Analysoida kuinka tutkimus- ja kehittämismenoja käsitellään tilinpäätöksissä suomalaisen käytännön, IFRS:n ja US GAAP:n mukaan ja kuinka tilinpäätöksen laatimisperiaatteet näkyvät t & k-menojen käsittelyn taustalla.

Tutkielman alatavoitteet ovat:

Miten tutkimus ja kehittämismenojen määrittely eroaa eri tilinpäätösnormistojen välillä.

Osoittaa lukijalle teoriatasolla, mitä tilinpäätöksen laatimisperiaatteita on eri normistojen taustalla.

Miten varovaisuuden periaate ja konservatiivisuuden periaate näkyy tutkimus- ja kehittämismenojen tilinpäätöskäsittelyssä.

Selvittää mitkä ovat keskeisimmät erot tutkimus ja kehittämismenojen tilinpäätöskäsittelyssä Suomalaisen käytännön, IFRS:n ja US GAAP:n mukaan.

1.3 Tutkielman rajaus

Tutkimuksessa keskitytään tutkimus- ja kehittämismenoihin, joita käsitellään kolmen eri tilinpäätösnormiston näkökulmasta: Suomen lainsäädäntö, IFRS normisto ja US GAAP normisto.

Suomen kirjanpitolaki on annettu vuonna 1997 ja KTM päätös 50/1998 kehittämismenojen aktivoimisesta taseeseen vuonna 1998. Muiden normistojen osalta t & k-menoja koskevia normeja on annettu 1970-luvulta alkaen.

1.4 Tutkimusmetodologia ja -aineisto

Tutkimus on teoreettinen normivertailu. Selvitän eroja Suomen lainsäädännön, IFRS standardien ja US GAAP standardien välillä.

Suomessa t & k-menoja koskevia säännöksiä löytyy useammasta laista. Kirjanpitolaki sisältää säännökset t & k-menojen käsittelyyn, erityisen tärkeä on 5. luku. Osakeyhtiölain säännökset tulee myös ottaa huomioon tilinpäätöstä laadittaessa. Kirjanpitoasetus, kirjanpitolautakunnan lausunnot ja KTM:n päätökset ovat tärkeitä normilähteitä. KTM on antanut päätöksen 50/1998 kehittämismenojen aktivoimisesta taseeseen.

IFRS normistossa aineettoman omaisuuden käsittelyä sääntelee IAS 38 Aineettomat hyödykkeet ja IFRS 3 Liiketoimintojen yhdistäminen. US GAAP:ssa aineettomien käyttöomaisuus hyödykkeitä käsittelee FAS 142 Goodwill and Other Intangible Assets, tämän lisäksi t & k-menoja sääntelevät FAS 2 Accounting for Research and Development Costs, FAS 68 Research and Development Arrangements ja FAS 86 Accounting for the Costs of Computer Software to be Sold, Leased or Otherwise Marketed.

Aineistona käytetään myös kotimaista ja ulkomaista kirjallisuutta, sekä artikkeleita. Normistojen käsittelyn yhteydessä käytetään esimerkkinä Nokia Oyj 2006 tilinpäätöstä.

1.5 Rakenne

Ensimmäinen kappale sisältää johdannon tutkimuksen aiheeseen.

Toinen kappale käsittelee tilinpäätöksiä laatimisperiaatteita. Kappaleessa esitellään laatimisperiaatteet suomalaisen tilinpäätöskäytännön, IFRS normiston sekä US GAAP normiston taustoilla. Varovaisuuden periaatetta sekä konservatiivisuuden periaatetta käsitellään tarkemmin kuin muita periaatteita. Kappaleen lopussa on yhteenveto laatimisperiaateista.

Kolmannessa kappaleessa käsitellään t & k- menojen tilinpäätöskäsittelyä eri käytäntöjen mukaan. Suomalaisen käytännön osalta esille tulevat ne lait ja muut määräykset, jotka vaikuttavat tilinpäätökseen t & k-menojen osalta. IFRS ja US GAAP normistojen kohdalla käsitellään niitä normeja jotka vaikuttavat tilinpäätökseen t & k-menojen osalta. Kappaleen lopussa on yhteenveto laatimisperiaateista.

Neljäs kappale sisältää johtopäätökset.

1.6 Tutkimus – ja kehittämismenot

Suomen kirjanpitolaki ei määrittele sitä mikä on tutkimustoimintaa tai mikä on kehittämistoimintaa. KTM päätös 50/1998 kehittämismenojen aktivoinnista määrittelee kehittämistoiminnan ja kehittämismenot. Päätöksen mukaan kehittämistoiminnalla tarkoitetaan tutkimuksen tulosten tai muun tiedon soveltamista kirjanpitovelvollisen saatavilla oleviin hyödykkeisiin verrattuna olennaisesti toisenlaisen hyödykkeen kehittämiseen ennen kuin kirjanpitovelvollinen aloittaa hyödykkeen

taloudelliseksi tai kannattavaksi tarkoitetun hyödyntämisen.

Kehittämistoimintaan kuuluvat:

- uusien tai parannettujen tuote- tai menetelmävaihtoehtojen arvottaminen
- tuotantoa edeltävien prototyyppien ja mallien suunnittelu, valmistaminen ja testaus
- uuteen teknologiaan perustuvien työkalujen, mallien ja muottien suunnittelu, valmistaminen ja koestus
- koelaitoksen suunnittelu, rakentaminen ja koekäyttö

KTM:n päätöksen 50/1998 mukaan tutkimusmenoilla tarkoitetaan uuden tieteellisen tai teknisen tiedon tuottamiseksi ja ymmärtämiseksi tarpeellisesta, alkuperäisestä ja suunnitelmallisesta tutkimustoiminnasta aiheutuneita menoja.

IFRS normistossa tutkimustoiminnan ja kehittämistoiminnan määritelmät löytyvät standardista IAS 38. Kehittäminen määritellään tutkimustulosten tai muun tietämyksen soveltamista uusien tai aikaisempia olennaisesti parempien raaka-aineiden, laitteiden, tuotteiden, prosessien, järjestelmien tai palvelujen suunnitteluun ennen kaupallisen tuotannon tai käytön aloittamista. Tutkimus on alkuperäistä ja suunnitelmallista selvitystyötä, jonka tarkoituksena on uuden tieteellisen tai teknisen tiedon tai ymmärryksen saavuttaminen. (IAS 38)

FAS 2:ssa määritellään sekä tutkimus ja kehittäminen, että niiden synnyttämät menot. Tutkimus on suunniteltua toimintaa jolla yritetään löytää tietoa jota voitaisiin käyttää uusien tuotteiden, palvelujen, prosessien tai tekniikoiden kehittämiseen. Tutkimustoiminnalla voidaan myös etsiä parannusta nykyisiin tuotteisiin tai prosesseihin. Kehittämistoiminnassa käytetään hyväksi tutkimustoiminnan tuloksia jotta voitaisiin parantaa nykyisiä tai tulevia tuotteita tai prosesseja.

US GAAP:n ja IFRS:n määritelmät siitä, mitä on tutkimus ja mitä on kehitys ovat sisällöltään samanlaisia (KPMG, 2002, s.53). Myös KTM päätös 50/1998 on samansuuntainen kuin IFRS:n ja US GAAP:n määritelmät. Määritelmien mukaan tutkimustoiminta edeltää kehittämistoimintaa ja kehittämistoiminnan tavoitteena on luoda tuote tai prosessi jonka avulla tulevaisuudessa saataisiin taloudellista hyötyä.

2 Tilinpäätöksen laatimisperiaatteet

Syitä laskentatoimen menetelmien vaihteluun aiheuttavat ulkoiset tekijät, ekologiset tekijät, institutionaaliset tekijät sekä kulttuuri. Näiden tekijöiden avulla voidaan ymmärtää laskentatoimen sääntelyä eri maissa, sitä millaisia tavoitteita laskentatoimelle on asetettu. Useimmissa länsimaissa tärkeimpiä tekijöitä ovat institutionaaliset tekijät: poliittiset ja taloudelliset tekijät, verotus, rahoitus ja kirjanpidon ammattikunta. Historiallisilla tapahtumilla on myös osuutensa kirjanpidon menetelmiin. USA:ssa vuoden 1929 suuri pörssiromahdus johti SEC:n perustamiseen ja konservatiivisen periaatteen ilmestymiseen kirjanpidossa. (Roberts, Weetman, Gordon, 2002, s. 3-56)

Vuonna 1974 lentokoneita valmistava yhtiö Lockheed aiheutti skandaalin Yhdysvalloissa. Yhtiö aktivoi uuden matkustajakoneen TriStar:n kehittämismenoja, vaikka taloudelliset tekijät olivat aktivointia vastaan. TriStar projekti epäonnistui täysin. Lockheed skandaalin jälkeen t & k-menojen käsittely muuttui paljon tiukemmin säännellyksi ja konservatiivisemmaksi kuin aikaisemmin. (Troberg, 2007, s.156) Laskentatoimea käsittelevissä teksteissä puhutaan nykyisin myös ajasta ennen ja jälkeen Enron-skandaalin. Enronin tapahtumat johtivat Sarbanes-Oxley lain syntymiseen USA:ssa vuonna 2002.

Tilinpäätösstandardien taustalla vaikuttavat laatimisperiaatteet, eli tavallaan viitekehys jonka pohjalta standardeja on lähdetty rakentamaan. Laatimisperiaatteista on myös mahdollista etsiä ratkaisua ongelmiin joihin

ei löydetä sopivaa ratkaisua varsinaisista standardeista. T & k-menojen käsittelyssä Suomessa painotetaan varovaisuuden periaatetta ja velkojen näkökulmaa tilinpäätösinformaatioon. Varovaisuus ei tule niin vahvasti esille IFRS ja US GAAP tilinpäätöksissä, joissa pääpaino on tuottaa tietoa sijoittajille.

2.1 Suomalaisen tilinpäätöksen laatimisperiaatteet

Voimassa oleva lainsäädäntömme perustuu keskeisesti Euroopan yhteisöjen neljänteen ja seitsemänteen yhtiöoikeudelliseen direktiiviin. Direktiivien toteuttamisvaatimus kansallisessa lainsäädännössä perustuu keskeisesti kilpailunäkökohtiin. Direktiivien noudattaminen ei kuitenkaan johda täysin yhtenäisiin kirjanpitolainsäädäntöihin jäsenmaissa, koska direktiivi sisältää useissa kohdin vaihtoehtoja. Hallituksen esityksen (HE 173/1997, s.3-4) mukaan tavoitteena on, että kirjanpitovelvollisten tarjoama tieto on mahdollisimman yhdenmukaista ja vertailukelpoista keskenään. Suomalaisten yritysten informaation tulisi vastata myös kansainvälisen käyttäjäkunnan tiedontarpeita, ja näin ollen sen tulisi sekä muotovaatimusten että luotettavuuden suhteen täyttää ulkomaisen lukijakunnan vaatimukset. Rooman sopimuksen mukaan lainsäädäntöä yhtenäistetään erityisesti sijoittajien aseman turvaamiseksi. (Leppiniemi, 2000, s.14)

Tilinpäätös muodostuu kirjanpitolain mukaan taseesta, tuloslaskelmasta, rahoituslaskelmasta ja taseen, tuloslaskelman ja rahoituslaskelman liitetiedoista. Tilinpäätösten kansainvälistymisen myötä taseen asema on kasvanut. Perinteinen suomalainen kirjanpitolainsäädäntö nojautui pitkälti johdonmukaiseen tuloksenlaskentateoriaan ja meno-tulo-teoriaan. Keskeisenä tehtävänä oli jakokelpoisen voiton laskeminen. (Leppiniemi, 2005, s. 8-14).

Suomen kirjanpitolakia täydennettiin vuonna 2004, merkittävintä tehdyssä täydennyksessä oli luvun 7 a lisääminen kirjanpitolakiin. Se mahdollistaa

Suomen kirjanpitolain sivuuttamisen tilinpäätöksen laatimisessa eli tilinpäätös saadaan laatia kansainvälisten tilinpäätösstandardien, IFRS-standardien nojalla. Pörssiyrityksiltä sitä konsernitilinpäätöksen osalta edellytetään. Näin Suomeen tuli ainakin näennäisesti kaksi eri tilinpäätösmaailmaa. IFRS-tilinpäätäjien tulee monilta osin noudattaa Suomen kirjanpitolainsäädäntöä, tämä koskee muun muassa juoksevaa kirjanpitoa, toimintakertomuksen laatimista ja tilinpäätöksen julkaisemista. Ei-IFRS-tilinpäätäjillekin IFRS-standardit edustavat hyvää kirjanpitotapaa. (Leppiniemi, 2005, s. 8-14)

Hyvä kirjanpitotapa on sekä juoksevaa kirjanpitoa että tilinpäätöstä ohjaava yleisperiaate. Tilinpäätöksen osalta hyvää kirjanpitotapaa on täydennetty nimenomaisella vaatimuksella oikeasta ja riittävästä kuvasta sekä laissa lueteltujen yleisten tilinpäätösperiaatteiden noudattamisesta. Hyvän kirjanpitotavan merkitys yleisenä ratkaisuperiaatteena on vähentynyt, koska useista asioista on säädetty erikseen. Hyvän kirjanpitotavan keskeisin lähtökohta on kirjanpitolainsäädännössä erikseen säädettyjen periaatteiden ja yksityiskohtaisten menettelytapojen noudattaminen. Näin sekä oikein toimiminen että tehtyjen ratkaisujen lainmukaisuuden tutkiminen on helppoa kun perustana on yksityiskohtainen määräys, eikä yleinen taloudellinen periaate. (Leppiniemi, 2000, s.14)

Suomen kirjanpitolaissa (KPL 3:3) on tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen laatimiselle säädetty seuraavia yleisperiaatteita: jatkuvuus, menettelytapojen jatkuvuus, sisältöpainotteisuus, varovaisuus, tasejatkuvuus, suoriteperusteisuus, erillisarvostus ja hyvä kirjanpitotapa. Sisältöpainotteisuus on lisätty lakiin uudistuksen yhteydessä vuonna 2004. Yleisiä tilinpäätösperiaatteita tulee lähtökohtaisesti noudattaa jatkuvasti samansisältöisesti tilikaudesta toiseen. Poikkeamismahdollisuuksista säädetään KPL 3:3.3:ssa. Säännöksen mukaan yleisistä tilinpäätösperiaatteista saadaan poiketa vain erityisistä syistä, ellei poikkeaminen perustu lakiin tai sen nojalla annettuun muuhun

säännökseen tai määräykseen. Jos yleisistä periaatteista poiketaan, poikkeamisen perusteista tulee antaa selostus liitetietona. Liitetiedoissa tulee myös esittää laskelma poikkeamisen vaikutuksesta tilikauden tulokseen ja taloudelliseen asemaan. (Leppiniemi, 2000)

Tilinpäätöstä laadittaessa on lisäksi noudatettava kaikkea kirjanpitoa koskevia yleisperiaatteita. Keskeisin yleisperiaatteista on hyvän kirjanpitotavan noudattaminen (KPL 1:3). Hyvää kirjanpitotapaa on noudatettava sekä juoksevassa kirjanpidossa sekä tilinpäätöksessä. Osa hyvään kirjanpitotapaan kuuluvista yleisperiaatteista on samoja, jotka on vahvistettu tilinpäätöksen yleisiksi periaatteiksi (KPL 3:3). Varovaisuuden periaate on sekä tilinpäätöksen laatimisperiaatteissa että kirjanpidon periaatteissa. Näiden lisäksi hyvään kirjanpitotapaan sisältyy useita muitakin periaatteita, joita on kirjanpitolain mukaan noudatettava myös tilinpäätöstä laadittaessa. Kirjanpidon yleisperiaatteet ovat: jatkuvuuden periaate, realisointiperiaate, meno tulon kohdalle periaate, luotettavuuden periaate, täydellisyys, varovaisuus, olennaisuus, taloudellisuus, asia ennen muotoa periaate (=sisältöpainotteisuus), vertailtavuus, nopeus, oikea ja riittävä kuva, entiteettiperiaate, vakaan rahanarvon periaate, suoriteperiaate, menettelytapojen jatkuvuuden periaate, merkityksellisyys, todennettavuus, periodisuus ja julkisuusperiaate. (Leppiniemi, 2000)

Varovaisuus tulee suomalaisessa käytännössä vahvasti esiin kirjanpidon ja tilinpäätöksen laatimisperiaatteissa. Erityisenä ratkaisusääntönä Suomessa kehittämismenojen aktivoinnin kohdalla käytetään erityistä varovaisuutta. Varoja ei saa yliarvostaa, eikä velkoja saa aliarvostaa. Varovaisuuden periaatteen mukaan taseeseen aktivoitu erä on pystyttävä arvioimaan mahdollisimman oikein. IFRS-tilinpäätöksen laatimisperiaatteissa laadullisissa ominaisuuksissa löytyy varovaisuuden periaate. US GAAP:n laadullisissa ominaisuuksissa varovaisuuden periaatteella ei ole merkittävää asemaa. US GAAP normiston yhteydessä varovaisuuden periaatteen rinnalla tulee esille vaatimus

konservatiivisuudesta. Suomessa tilinpäätöksissä otetaan huomioon erityisesti velkojien näkökulma informaatioon.

Varovaisuuden periaate suojaa velkojia. Kaikki t & k-menot on mahdollista kirjata kuluksi, näin yrityksen tulos ei anna liian positiivista kuvaa yrityksen toiminnasta. Sijoittajien näkökulmasta t & k-menojen kirjaaminen kuluksi aiheuttaa sen, että tilinpäätösinformaatiosta on vaikea saada selville yrityksen panostuksesta tulevaan toimintaan. Tieto on merkityksellistä silloin, kun se vaikuttaa päätöksen tekoon. Yrityksen tekemän kehitystoiminnan tarkoitus on saada aikaan taloudellista hyötyä tulevaisuudessa, tämä on merkityksellistä tietoa sekä velkojille että sijoittajille. Tästä johtuen t & k-panostusten tulisi myös tulla selkeällä tavalla esille tilinpäätösinformaatiossa.

Suomen kirjanpitolaissa (KPL 3:2) sanotaan, että tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen tulee antaa oikeat ja riittävät tiedot kirjanpitovelvollisen toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta (oikea ja riittävä kuva). Tätä varten tarpeelliset lisätiedot tulee ilmoittaa liitetiedoissa. KTM:n asetuksella voidaan säätää siitä, milloin ja miten saadaan poiketa tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen laatimista koskevista säännöksistä oikean ja riittävän kuvan antamiseksi. Riistaman käsityksen mukaan oikeat ja riittävät tiedot tarkoittavat tilinpäätöksen perustumista hyvän kirjanpitotavan mukaiseen kirjanpitoon ja muuhun todennettavaan aineistoon ja että tilinpäätöstiedot täyttävät tilinpäätösnormiston sille asettamat vaatimukset. Lisäksi tarvittaessa annetaan lisätietoja. (Riistama, 1996, s.15–19)

AICPA:n Statement of Auditing Standard n:o 69 mukaan tilinpäätöksen on täytettävä seuraavat viisi kriteeriä, jotta voidaan sanoa että se antaa oikean ja riittävän kuvan yrityksen tuloksesta ja taloudellisesta asemasta:

- sovelletut kirjanpitoperiaatteet ovat yleisesti hyväksytyjä.
- kussakin tilanteessa on pystyttävä perustelemaan, miksi siihen sovelletaan tiettyjä kirjanpitoperiaatteita.

- tuloslaskelma ja tase liitetietoineen antaa sellaista informaatiota, jolla on merkitystä informaation hyväksikäytössä, ymmärtämisessä ja tulkinnessa.
- tilinpäätöksen sisältämä informaatio on mielekkäällä tavalla ryhmiteltyä ja tiivistettyä, toisin sanoen ei liian yksityiskohtaista, eikä liian suppeata.
- tilinpäätöksessä esitetään liiketapahtumien vaikutus toiminnan tulokseen, taloudelliseen asemaan ja kassavirtoihin hyväksyttävän viitekehyksen puitteissa.

Näiden kriteereiden perusteella voidaan päätellä, että hyvän kirjanpitotavan noudattaminen johtaa oikeiden ja riittävien tietojen antamiseen. (Riistama, 1996, s.15–19)

Tilinpäätöksen keskeinen tavoite on antaa oikea ja riittävä kuva tuloksesta ja taloudellisesta asemasta. Tämä tavoite on keskeinen myös IFRS-tilinpäätöksessä. Oikealle ja riittäväälle kuvalle ei kirjanpitolaissa määritellä konkreettisia hyväksikäyttötehtäviä. IFRS-standardien kautta painopisteiden voi nähdä olevan rahoitusmarkkinoiden tarvitsemassa informaatioissa. (Leppiniemi, 2005, s.8-14)

Tilinpäätöksille on siis asetettu vaatimus antaa oikea ja riittävä kuva yrityksen tuloksesta ja taloudellisesta asemasta. T & k- menojen aktivointi edellyttää huolellista arviointia siitä, mitkä kulut ovat sellaisia joista voidaan odottaa tuottoa tulevaisuudessa. Aktivoinnille on annettu tarkat edellytykset suomalaisessa käytännössä ja IFRS-normistossa. Tutkimusmenot tulee kirjata kuluksi. Niiden aktivointi ei ole mahdollista, koska tutkimusvaiheessa on vielä epävarmaa se, onko tutkimuksen tekeminen kannattavaa. Kehittämismenot saadaan aktivoida taseeseen jos tietyt edellytykset täyttyvät, näin pyritään varmistamaan sitä, että taseessa olevat erät ovat todella olemassa ja että ne on arvioitu oikein.

KTM päätöksessä 50/1998 kehittämismenojen aktivoinnista sanotaan kuitenkin että tutkimustoiminnan menot, joilla tarkoitetaan uuden

tieteellisen tai teknisen tiedon tuottamiseksi ja ymmärtämiseksi tarpeellisesta, alkuperäisestä ja suunnitelmallisesta tutkimustoiminnasta aiheutuneet menot saadaan aktivoida pitkävaikutteisina menoina kirjanpitolaain 5 luvun 1 ja 11§ mukaisesti. Päätöksen mukaan myös kehittämismenot jotka eivät täytä asetettuja vaatimuksia voidaan aktivoida samoin edellytyksin kuin tutkimustoiminnan menot. Näissäkin tapauksissa hyvä kirjanpitotapa, varovaisuuden periaate ja muut tilinpäätökseen liittyvät laatimisperiaatteet on otettava huomioon.

US GAAP:n mukaan ei ole mahdollista poiketa normeista oikean ja riittävän kuvan antamiseksi. Sen sijaan laajalla avoimuudella pyritään varmistamaan se, että tilinpäätökset eivät ole harhaanjohtavia. Suomessa KTM:n asetuksella voidaan säätää siitä, kuinka tilinpäätöstä koskevista säännöksistä saadaan poiketa oikean ja riittävän kuvan antamiseksi. Jos IFRS normiston noudattaminen antaisi harhaanjohtavan kuvan, tulee pyrkiä antamaan oikea kuva. (KPMG, 2002, s.6)

Suomessa ei ole kokonaisvaltaista käsitteellistä viitekehystä vaan viitekehys muodostuu monesta eri lähteestä. IFRS-normien ja US GAAP normiston taustalta löytyy viitekehukset. (KPMG, 2002, s.19)

2.1.1 Varovaisuuden periaate

Varovaisuuden periaate on yleinen tilinpäätöstä laadittaessa noudatettava ajattelutapa. Sen soveltaminen ei oikeuta kulukirjausten liioittelemiseen, esimerkiksi piilovarausten muodostamiseen. Liioitellulla varovaisuudella voi olla merkitystä sekä vähemmistöosakkeenomistajien että velkojien oikeuksien kannalta. Varovaisuuden liioittelua estävä nimenomainen säännös löytyy kirjanpitolaista KPL 5:14. (Leppiniemi, 2000)

Varovaisuuden periaatteen mukaan tilinpäätökseen liittyviä tuottoja ja omaisuutta ei saa yliarvostaa, eikä kuluja ja velkoja aliarvostaa. Periaatetta on noudatettava tilikauden tuloksesta riippumatta, eli

tappiollinen tulos ei oikeuta jättää tekemättä esimerkiksi arvonalentumiskirjausta. Varovaisuuden periaatteeseen sisällytetään kaksi periaatetta:

- tilinpäätöksessä ja toimintakertomuksessa otetaan huomioon ainoastaan tilikaudella toteutuneet voitot
- tilinpäätöksessä otetaan huomioon kaikki poistot ja arvonalentumiset vastaavista sekä velkojen arvonalentumiset samoin kuin kaikki päättyneeseen tai aikaisempiin tilinpäätöksiin liittyvät, ennakoitavissa olevat vastuut ja mahdolliset menetykset, vaikka ne tulisivat vasta tilikauden päättymisen jälkeen. (Leppiniemi, 2000)

Ensimmäinen varovaisuuden periaatetta koskeva vaatimus edellyttää suoriteperiaatteen noudattamista. Ainoastaan tilikaudella toteutuneiden voittojen huomioon ottaminen sisältyy kirjanpitolain pääsääntönä olevaan suoriteperusteiseen jaksottamistapaan (KPL 5:1). Myös vastaisten menojen ja menetysten huomioon ottamista edellytetään KPL 5:14:ssa. Jos tällaisten menojen täsmällistä määrää ja toteutumisaikaa ei tunneta, ne merkitään taseessa pakollisiksi varauksiksi, ja jos ne tunnetaan, ne merkitään siirtovelloiksi (KPL 5:14.3 ja KPL 4:6.2, kohta 3). (Leppiniemi, 2000). Toinen varovaisuuden periaatteeseen liittyvä selitys toteutuu toisaalta suunnitelman mukaisten poistojen ja toisaalta tilinpäätöskohtaisesti arvioitavasta tulonodotusten alentumisesta johtuvan mahdollisen lisäpoistotarpeen toteuttamisessa ja toisaalta pakollisten varausten vähentämisessä. (Leppiniemi, Tallberg, Koskinen, Turpiainen, Savtschenko, Ali-Tolppa, Jyrkkiö, 1998, s. 53)

Varovaisuuden periaate on otettava huomioon myös silloin, kun kirjanpitolaissa ei ole sitä edellyttävää erityissäännöstä. Periaatteen yleisenä seurauksena tulee olla se, että jokainen tulo yksilöllisesti arvioituna ilmoitetaan riittävän pienenä ja että jokainen kulu yksilöllisesti arvioitavana vähennetään riittävän suurena. Taseeseen merkittävien varojen pitää esittää hyödykekohtaisesti arvioituna riittävän alhaiseen arvoon ja samoin velat tulee esittää velkakohtaisesti arvioituna riittävän

suurina. Varovaisuuden periaatteesta saadaan myös useita sovelluksia liitetietojen ja toimintakertomustietojen esittämiseen. (Leppiniemi, Tallberg, Koskinen, Turpiainen, Savtschenko, Ali-Tolppa, Jyrkkiö, 1998, s. 53)

Varovaisuuden periaatteeseen pohjautuva lähestymistapa johtaa usein epäsymmetrisiin ratkaisuihin. Hyödyke ja eräkohtainen arviointi johtaa tulonodotuksen alentumisen tai erän arvon alentumisen perusteella kulukirjaukseen, mutta vastaavaa arvonnousua toisen hyödykkeen tai toisen erän kohdalla ei ole lupa ottaa ainakaan tulosvaikutteisesti huomioon. Arvonnousuista informoiminen on yleensä mahdollista vain liitetietona. Epäsymmetrinen lähestymistapa korostuu varaston alimman arvon periaatetta edellyttävässä arvostussäännöksessä. Toinen varovaisuuden periaatteeseen liittyvä epäsymmetrisyys koskee erän käsittelyä tuloslaskelmassa ja taseessa. Varovaisuuden periaatteeseen liittyvä konservatiivisuuden vaatimus näyttää korostuvan taseessa tuloslaskelmaa enemmän. (Leppiniemi, Tallberg, Koskinen, Turpiainen, Savtschenko, Ali-Tolppa, Jyrkkiö, 1998, s. 53)

2.1.2 Erityinen varovaisuus

Joskus kirjanpitolainsäädännössä ja kirjanpitolautakunnan lausunnoissa on turvauduttu tilannekohtaisiin ratkaisusääntöihin. Tällaisia on tarvittu erityistilanteissa, kun tilinpäätöksen yleisperiaatteista tai hyvästä kirjanpitotavasta ei ole saatu sellaisenaan riittävää ratkaisuohjetta. Erityistä varovaisuutta on käytetty tilannekohtaisena ratkaisusääntönä. (Leppiniemi, 2000, s.101)

KTM päätös 50/1998 viitataan kirjanpitolautakunnan lausunnon tavoin tuottojen nykyarvon selvittämiseen silloin, kun kehittämismenojen aktivoitavissa olevaa määrää arvioidaan. Päätöksen 4.2 §:ssä säädetään ”aktivoitu määrä ei saa olla suurempi kuin varovaisuutta noudattaen laaditun tuottoarvolaskelman osoittama tulevaisuudessa kertyvä kate”. Kirjanpitolautakunta on omaksunut tuottoarvolaskelman ja sen

dokumentoinnin kirjanpitoaineistoon erityistä varovaisuutta osoittavaksi kriteeriksi. (Leppiniemi, 2000, s. 101)

Erityistä varovaisuutta edellyttävä aktivointimahdollisuus sisältää voimakkaan suosituksen kuluksi kirjaamisesta. Jos tällainen meno kuitenkin aktivoidaan, aktivoinnin perustaksi on syytä laatia säännöksessä ja kirjanpitolautakunnan yleisohjeessa aktivoinnin edellytyksenä mainittu tuottoarvolaskelma. Jotta laskelma voitaisiin laatia asianmukaisesti, perusedellytyksenä on, että yrityksessä sovelletut laskentajärjestelmät ovat riittävän kehittyneet laskelmassa tarvittavien tulonodotusten selvittämiseen ja tuottoarvon laatimiseen. (Leppiniemi, 2000, s.101)

2.2 International Accounting Standard Board ja tilinpäätöksen laatimisperiaatteet

IFRS-tilinpäätöksen laatimista ja esittämistä koskevat yleiset perusteet (Framework for the Preparation and Presentation of Financial Statements) annettiin vuonna 1989. Yleiset perusteet auttavat IASB kehittämään uusia IFRS-standardeja sekä tarkistamaan vanhoja standardeja. Yleiset perusteet auttavat myös edistämään säädösten, tilinpäätösstandardien ja menettelyjen harmonisointia antamalla perustan standardien sallimien vaihtoehtoisten menettelytapojen vähentämiselle. Tilinpäätöksen laatimista ja esittämistä koskevissa yleisissä perusteissa määritellään tilinpäätöksen tarkoitus, perusoletukset, tilinpäätöksen laadulliset ominaisuudet, tilinpäätöksen perustekijät, arvostusperiaatteet sekä pääoman ja sen säilyttämisen käsitteet. (Alhola, & al, 2003)

IAS 8 standardi määrittelee tilinpäätöksen laatimisperiaatteiden olevan erityisiä laskentaperiaatteita, perusteita, konventioita, sääntöjä ja käytäntöjä, joita yhteisö soveltaa tilinpäätöksen laatimiseen ja esittämiseen. Tilinpäätöstä laadittaessa liiketoimien tai muiden tapahtumien laatimisperiaatteet jaetaan kahteen luokkaan, niihin joita nimenomaisesti koskee jokin standardi ja niihin joita ei nimenomaisesti

koske mikään standardi. Laatimisperiaatteiden noudattamisessa korostetaan olennaisuuden periaatetta, niitä ei tarvitse noudattaa jos noudattamisella ei ole olennaista vaikutusta. (Räty, Virkkunen, 2004)

IFRS normisto muuttui paljon lyhyen ajan sisällä, siksi IASB laati normikokonaisuuden, jota yritysten on noudatettava vuoden 2005 alusta. Tästä standardien ja tulkintojen kokonaisuudesta käytetään nimeä ”stable platform”. IASB:n standardien parantamisprojekti alkoi vuonna 2003. (Räty, 2005, s.47–51) Samaan aikaan on tehty myös yhteistyötä FASB:n kanssa.

IASB:n standardien laatimisfilosofia on periaatepohjainen ja tämä vaatii taustalle toimivan viitekehyksen. Kun standardeja on uusittu, on syntynyt ristiriita standardien ja viitekehyksen välille, koska viitekehystä ei ole uusittu. Esimerkiksi monet nykyiset standardit perustuvat käypään arvoon, vaikka siihen ei ole viittauksia IASB:n viitekehyksessä (Bence, Fry, 2004, s.88).

2.2.1 Tilinpäätöksen tavoite

IFRS-tilinpäätöksen tavoitteena on antaa oikea ja riittävä kuva yrityksen taloudellisesta asemasta, tuloksesta ja rahavirroista. IASB:n mukaan tätä tarkoitusta varten laadittu tilinpäätös tyydyttää useimpien käyttäjien yleiset tarpeet, mutta tilinpäätös ei kuitenkaan sisällä kaikkea taloudellisessa päätöksenteossa tarvittavaa tietoa, sillä se kuvastaa pitkälti menneisyyden tapahtumien taloudellisia vaikutuksia. Tilinpäätöksen käyttäjille yhteistä on se että he haluavat taloudellista tietoa yrityksestä. IFRS-tilinpäätöksissä korostuu sijoittajien näkökulman huomioon ottaminen. (Troberg, 2003).

Oikean kuvan vaatimus ei anna mahdollisuutta poiketa yksittäisistä IAS-normistoon sisältyvistä vaatimuksista. IAS 1 standardissa oletetaan, että IAS-standardien noudattaminen ja mahdollisten lisätietojen antaminen

tarvittaessa johtaa aina oikean kuvan antamiseen. (Alhola, Koivikko, Rätty, 2003).

2.2.2 Tilinpäätöksen perusoletukset

Tilinpäätöksen perusoletukset ovat IAS-viitekehyksen mukaan suoriteperuste ja toiminnan jatkuvuuden periaate. Jos tilinpäätöstä ei ole laadittu toiminnan jatkuvuuteen perustuen, tulee tämä ilmoittaa tilinpäätöksessä samoin kuin se, millä perusteella tilinpäätös on laadittu sekä syy, jonka vuoksi yrityksen toiminnan ei katsota jatkuvan. (Rätty, Virkkunen, 2002)

2.2.3 Laadulliset ominaisuudet

Laadullisia ominaisuuksia IFRS-tilinpäätökselle ovat: ymmärrettävyys, merkityksellisyys, olennaisuus, luotettavuus, totuudenmukainen esittäminen, sisältöpainotteisuus, puolueettomuus, varovaisuus, täydellisyys, vertailukelpoisuus, oikea-aikaisuus, hyöty-kustannus-tasapaino, laadullisten ominaisuuksien tasapaino ja oikean kuvan antaminen/oikea esittäminen. Näistä periaatteista korostuu sisältöpainotteisuuden periaate. Liiketapahtumat on käsiteltävä kirjanpidossa ja esitettävä niiden tosiasiallisen sisällön ja taloudellisten realiteettien perusteella, eikä yksinomaan niiden oikeudellisen muodon mukaisesti. (Alhola, Koivikko, Rätty, 2003)

IFRS:n laadulliset ominaisuudet ovat hyvin paljon samansisältöiset kuin Suomessa käytössä olevat vaatimukset tilinpäätösinformaatiolle. T & k-menojen aktivoinnille on annettu tiukat kriteerit standardissa IAS 38. Kriteereillä pyritään varmistamaan oikea kuva yrityksen tilanteesta. Kuitenkin edellytykset menojen aktivoinnille ovat niin tiukat, että varovaisuuden periaate tulee esiin, eli yrityksen varat arvostetaan mahdollisimman alhaiseen arvoon.

Joitakin standardeja on pidetty epämääräisinä, koska standardit sisältävät erilaisia tulkintoja ja käytännön ratkaisuja. Tämä vaarantaa tilinpäätöstiedon keskeistä tavoitetta eli vertailtavuutta yritysten välillä. Yritysten yhteenliittymät/yritysostot ja niihin liittyvä aineettomien hyödykkeiden ja konsernilikearvon määrittäminen sekä arvonalennustestit vaativat huomattavan paljon arviointia ja harkintaa. Tämä voi johtaa mahdollisesti erilaisiin lopputuloksiin ja aiheuttaa jopa tahallista raportoinnin tarkoitushakuisuutta. Pääomamarkkinat päättävät kuitenkin loppujen lopuksi ratkaisujen hyvydestä ja huonoudesta. Sijoittajat voivat kokea annetun informaation hyödyn ylittävän mahdollisen epämääräisyyden aiheuttamat haitat, toisin sanoen he kokevat annetun informaation merkitykselliseksi ja käyttävät sitä omaan päätöksentekoonsa. (Troberg, 2005, s.32–36)

IAS 38 standardin mukaan tutkimusmenot on kirjattava kuluksi. Niitä ei saa aktivoida, suomalaisen käytännön mukaan tietyissä tapauksissa myös tutkimusmenot voidaan aktivoida erityistä varovaisuutta noudattaen. Standardi sisältää myös vaatimukset jotka on täytettävä jotta kehittämismenot voidaan aktivoida taseeseen. Standardi asettaa selkeät ohjeet siitä kuinka t & k-menoja käsitellään, eikä sisällä epämääräisyyksiä.

IFRS-normisto sisältää yksityiskohtaista sääntelyä. Trobergin mukaan hyvä periaate voi kuitenkin vähentää yksityiskohtaisen sääntelyn tarvetta edellyttäen, että kyseessä olevaan asiaan sovelletaan oikeaa periaatetta ja että standardin periaatteen mukainen ratkaisu on sopuinnossa IASB:n yleisten periaatteiden kanssa (Troberg, 2005, s.32–36)

2.2.4 Tilinpäätöksen perustekijät

Tilinpäätöksen perustekijöitä IAS-viitekehyksen mukaan ovat: taloudellisen aseman määrittäminen sekä tuloksen kuvaaminen. (Alhola, Koivikko, Rätty, 2003). Taloudellinen asema ilmenee taseesta, jonka perustekijöitä ovat varat, velat ja oma pääoma. Varoihin kuuluva omaisuuserä on yrityksen

määräysvallassa oleva, aikaisempien tapahtumien seurauksena syntynyt voimavara, josta yritykselle odotetaan koituvan taloudellista hyötyä tulevaisuudessa. Velka taas on aikaisempien tapahtumien seurauksena syntynyt velvoite, jonka täyttämisen odotetaan johtavan taloudellista hyötyä ilmaisevien voimavarojen siirtymiseen pois yrityksestä. Oma pääoma on varojen jäännöserä sen jälkeen kun kaikki velat on vähennetty. Tuloslaskelman perustekijöitä ovat tuotot ja kulut. Tuotot kattavat varsinaiset tuotot että voitot. Varsinaiset tuotot syntyvät yrityksen tavanomaisessa toiminnassa. Niistä käytetään niminä esim. myyntituotot, vuokratuotot tai osinkotuotot. Voitot ovat muita tuottojen määritelmän mukaisia eriä, jotka saattavat syntyä tavanomaisessa toiminnassa tai muussa toiminnassa. Kulut ovat tilikauden aikana tapahtuneita taloudellisen hyödyn vähennyksiä, jotka syntyvät varojen vähentymisen tai arvonalentumisen tai velkojen lisääntymisen seurauksena ja johtavat oman pääoman vähenemiseen. Kulut eivät sisällä niitä oman pääoman muutoksia, jotka johtuvat sijoittajien sijoituksista. (Räty, Virkkunen, 2002)

2.3 Financial Accounting Standard Board:n käsitteellinen viitekehys

FASB on käyttänyt paljon resursseja saadakseen aikaan yleisen käsitteellisen viitekehysten, joka tukee yksittäisten tilinpäätösstandardien laatimista. Tavoitteena on, että kehys tarjoaa avun yksityiskohtaisempien tilinpäätöstä koskevien ongelmien ratkaisuun ja että standardit perustuisivat tietyille periaatteille. FASB:n mukaan viitekehys muodostaa sen perustuslain, suhteessa toisiinsa olevien tavoitteiden ja käsitteiden johdonmukaisen järjestelmän, joka johtaa yhdenmukaisiin standardeihin ja joka määrää kirjanpidon ja tilinpäätöksen luonnetta, tehtävää ja rajoituksia. Tavoitteena on tunnistaa tilinpäätöksen tavoitteet ja tarkoitus. Olennaisia asioita ovat tilinpäätöksen keskeiset periaatteet, käsitteet, jotka ohjaavat liike- ja muiden tapahtumien valintaa, niiden arvostamista ja yhdistämistä ja informoimista kolmannelle osapuolelle. (Räty, Virkkunen, 2004, s.440)

Liiketapahtumat siirtyvät yrityksen sisällä tapahtuvan kirjanpidon ja raportointien kautta tilinpäätös asiakirjoihin. Peruskäsitteiden avulla on helpompi ymmärtää ja analysoida tätä tiedon siirtymisen prosessia. (King, Lembke, Smith, 1997, s.76)

Jokainen yritys muodostaa oman kokonaisuutensa (the Accounting Entity), johon tilinpäätös perustuu. Todennettavuus (objectivity) merkitsee sitä, että tiedon on oltava luotettavaa ja varmennettua. Tieto on yrityksen johdon tuottamaa, joten se tulee varmentaa jonkun puolueettoman osapuolen toimesta. Jatkuvuus (the going concern) merkitsee sitä, että yrityksen oletetaan jatkavan toimintaansa niin kauan että se pystyy täyttämään vaatimukset ja käyttämään varansa suunnitelman mukaan. Taloudellisessa raportoinnissa tulee käyttää myös samaa rahayksikköä koko ajan (a single stable monetary unit). Periodisuus (periodicity) taloudellisessa raportoinnissa näkyy siten että raportointi tehdään aina tietyltä ajanjaksolta, tyypillisesti vuoden ajalta. Avoimuus (disclosure) tarkoittaa sitä että raportoinnin liitteenä tulee olla tarvittava määrä lisätietoa, jotta informaatio ei ole harhaanjohtavaa. (King, Lembke, Smith, 1997, s.80)

US GAAP standardeja sanotaan sääntöpohjaisiksi, IFRS standardeja taas periaatepohjaisiksi. FASB on julkaissut sääntöpohjaisia standardeja vastatakseen yritysten johdon ja tilintarkastajien vaatimuksiin, he vaativat tarkkaa tietoa kirjanpidon ja tilinpäätöksen säännöistä. Tarkat standardit ovat hyviä myös standardien laatijoiden kannalta, näin yritysten johdolla ei ole montaa mahdollisuutta tuloksen suunnitteluun. Vaikka on olemassa vaatimuksia sääntöpohjaisille standardeille, FASB ja SEC ovat ottaneet niihin torjuvan asenteen. Syynä tähän on esimerkiksi Enron skandaali, johon katsottiin että sääntöpohjaiset standardit ovat myötävaikuttaneet. SEC ja FASB ovat molemmat julkaisseet raportit liittyen sääntöpohjaiseen laatimisperiaatteeseen ja molemmat toteavat että tulisi siirtyä enemmänkin periaatepohjaisiin standardeihin. SEC toteaa raportissaan, että sääntöpohjaiset standardit ovat synnyttäneet paljon yksityiskohtaisia

sääntöjä ja ohjeita jotka johtavat siihen, että kirjaimellisesti standardeja noudatetaan mutta sisältö ei vastaa tapahtuman oikeaa luonnetta. (Benston, Bromwich, Wagenhofer, 2006, s. 165–188)

FASB:n tilinpäätösstandardien käsitteellinen viitekehys muodostuu kuudesta käsitteellisestä kannanotosta (Statements of Financial Accounting Concepts). Viitekehys vastaa IFRS-standardien yleisiä perusteita. Käsitteellinen kannanotto CON 1 sisältää liiketoimintaa harjoittavan yrityksen tilinpäätökselle asetettavat vaatimukset, CON 2 kuvaa tilinpäätöksen informaation laadullisia ominaisuuksia, CON 6 määrittelee tilinpäätöslaskelmien perustekijät, CON 6 on kumonnut CON 3:n. CON 4 määrittelee ei-liiketoimintaa harjoittavien yksiköiden tilinpäätöksen tavoitteet, CON 5 käsittelee tilinpäätöksen perustekijöiden kirjaamisen ja arvostamisen kriteerejä. CON 7 antaa viitekehityksen sille, kuinka tulevien rahavirtojen avulla arvioidaan kirjanpidollisten erien arvostamista nykyarvoon. (Räty, Virkkunen, 2004, s.441)

2.3.1 Tilinpäätöksen tavoitteet

Tilinpäätöksen tavoitteena on FASB:n mukaan tuottaa informaatiota taloudellisia päätöksiä varten, informaatiota tuotetaan nykyisille ja potentiaalisille sijoittajille sekä luotonantajille. (Räty, Virkkunen, 2004). Kohderyhmä on siis laaja. Taloudellinen raportointi monimutkaistuu kun yritetään tyydyttää monen käyttäjän tarpeet tilinpäätöksen avulla ja ei oteta huomioon informaation jakamisen mahdollisuutta käyttäen avoimuutta raportoinnissa. CON 1 mukaan tilinpäätös on merkittävä osa taloudellista raportointia. Laajemmin käsitettynä taloudelliseen raportointiin kuuluvat muutkin tavat jakaa informaatiota, nämä tavat liittyvät suoraan tai epäsuorasti tilinpäätökseen. Tiedon jakaminen niin nykyisille kuin potentiaalisille sijoittajille voi olla yrityksen näkökulmasta vaikeaa. Useimmissa muissa maissa tilinpäätöksen ensisijainen tavoite on selvittää kuinka tehokkaasti yritys on käyttänyt resurssejaan liiketoiminnassa. (Cunningham, 2006, s.16) Tilinpäätösinformaation tuottaminen perustuu

suoriteperusteisesti laadittuun tilinpäätökseen. CON 1:ssä todetaan myös, että tilinpäätöksen antama informaatio perustuu menneisydessä tapahtuneisiin rahamääräisiin liiketoimiin, joten se ei ole luonteeltaan täysin tarkkaa. (Räty, Virkkunen, 2004, s.441)

Viitekehys ei ota täysin huomioon laskentatoimen yhteiskunnallista roolia ja sitä että sääntelyn tarkoituksena on varmistaa hyöty yhteiskunnalle. Laskentatoimen teorian tulisi kertoa miten asiat tehdään ja miten tämä hyödyttää yhteiskuntaa. CON 1 mukaan taloudellisen raportoinnin tavoitteena on hyödyllisen informaation tuottaminen, mutta ei kerro sitä että miksi tällaista tietoa kannattaa tuottaa. Viitekehysten kehittämisessä tulisi Millerin ja Bahnsonin mielestä tuoda paremmin esiin se, että kun pääomien käyttäjillä ja tarjoajilla on tarpeeksi tietoa niin pääomamarkkinat ja talous toimivat tehokkaammin ja näin yhteiskunta hyöttyy taloudellisesta raportoinnista. (Miller, Bahnson, 2007, s. 42–49)

Tilinpäätöksen tavoitteena on tuottaa tietoa taloudellisista resursseista, tähän liittyy myös tieto yrityksen rahoituksellisesta tuloksellisuudesta tilikauden aikana ja myös johdon kyvystä käyttää sille uskottuja resursseja. (Räty, Virkkunen, 2004) Sellaisten sijoittajien ja luotonantajien tiedontarve on ensisijalla, jotka eivät saa tarvitsemaansa tietoa suoraan yritykseltä tai analyytikolta. Nämä sijoittajat ja luotonantajat ovat valmiita tutkimaan tietoa ja heillä on valmiiksi tietoa liiketoiminnasta. Muiden informaation käyttäjien tiedontarve on toissijaista. (King, Lembke, Smith, 1997, s.69)

2.3.2 Laadulliset tekijät

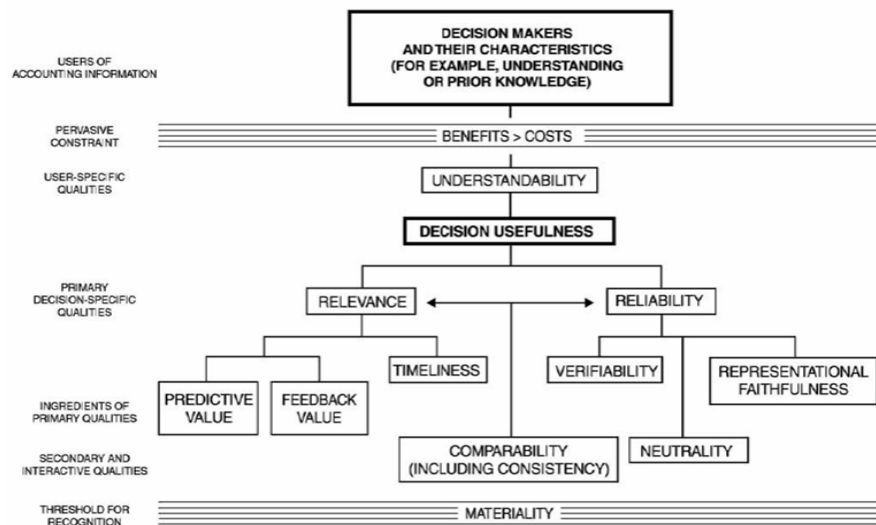
Taloudellisen tiedon tulee olla käyttökelpoista taloudellisten päätösten tekemistä varten. Laadullisten ominaisuuksien avulla voidaan määritellä se, mikä tieto on käyttökelpoista. (King, Lembke, Smith, 1997, s.69)

Päätöksenteon kannalta ensisijaiset laadulliset ominaisuudet ovat merkityksellisyys ja luotettavuus. CON 2:ssa mainitaan myös

varovaisuuden periaate, koska mahdollista informaatioon liittyvää epävarmuutta pyritään vähentämään. Varovaisuuden periaatteen yhteydessä keskustellaan huolellisesti siitä, heikentääkö varovaisuuden periaatteen kirjaimellinen noudattaminen tilinpäätöksen antamaa oikeaa kuvaa (faithful presentation) Olennaisuuden tai varovaisuuden periaatteet eivät ole ensisijaisia periaatteita. Varovaisuuden periaatetta ei ole näkyvillä informaation laatutekijöiden hierarkiassa. (Räty, Virkkunen, 2004)

FIGURE 1

A HIERARCHY OF ACCOUNTING QUALITIES

Kuva 1. Laatutekijöiden hierarkia (CON 2)

Tieto on merkityksellistä silloin kun sillä on vaikutusta päätöksentekoon. Merkityksellinen tieto auttaa luomaan luotettavamman kuvan tulevaisuudesta, tai se auttaa ymmärtämään menneiden tapahtumien merkitystä liiketoimintaan. (Revsine, Collins, Johnson, 2005, s.16)

Merkityksellisen tiedon avulla tulee pystyä korjaamaan tai todentamaan aikaisemmin tehtyjä arvioita (feedback value) ja/tai parantamaan nykyisten tai aikaisempien tapahtumien tuleviin rahavirtoihin liittyvän todennäköisyyden arviointia (predictive value). Tiedon tulee myös olla

saatavilla oikeaan aikaan päätöksen teon kannalta (timeliness). (King, Lembke, Smith, 1997, s.69)

Tieto on luotettavaa kun se on kohtuullisen varmasti virheetöntä ja kertoo oikeaa tietoa oikeasta asiasta. Luotettava tieto on täsmällistä, totuudenmukaista ja puolueetonta. (Revsine, Collins, Johnson, 2005, s.16) Luotettava tieto kuvaa todenmukaisesti yrityksen taloudellista tilaa (representational faithfulness). Tieto on myös neutraalia, siihen ei ole esimerkiksi vaikuttanut tiedon tuottajan asettamat tavoitteet. Tiedon tulee olla myös varmennettua (verifiable), varmentajina toimivat tilintarkastajat. (King, Lembke, Smith, 1997, s.69)

Tiedon tulee olla ymmärrettävää. Lähtökohtana on, että tiedon käyttäjillä on perustiedot liiketoiminnasta ja kirjanpidosta, jonka avulla he voivat analysoida ja tulkita annettua tietoa. Käyttökelpoinen tieto on myös vertailukelpoista. Myös laskentaperiaatteiden jatkuvuus on tärkeää (consistency). (King, Lembke, Smith, 1997, s.69) Tiedon käyttäjien määritelmä on samanlainen IASB:n mukaan. Ymmärrettävyys toimii linkkinä käyttäjien ominaisuuksien ja käyttökelpoisen tiedon välillä (IASB Agenda Paper 6, 2005)

CON 2 määrittelee vertailtavuuden siten että tieto mahdollistaa havaitsemaan samankaltaisuudet ja erilaisuudet erilaisten taloudellisten ilmiöiden välillä. Myös IASB:n viitekehyksessä puhutaan siitä, että vertailtavuuden tulee olla mahdollista ja myös jatkuvuus tulee esille IASB:n viitekehyksessä. (IASB Agenda Paper 6, 2005)

Taloudellisen tiedon tuottamisessa tulee ottaa huomioon myös kustannus-hyöty suhde. Tiedon tuottamisen kustannukset eivät saa ylittää tiedon antamaa hyötyä. Tiedon antamaa hyötyä ja sen aiheuttamia kustannuksia on joskus vaikea mitata. Olennaisuus on sitä, onko tiedolla vaikutusta päätöksen tekoon. Jos tieto ei vaikuta päätöksen tekemiseen, se ei ole olennaista. (King, Lembke, Smith, 1997, s.69)

Mikään kirjanpito tapa ei voi täyttää koko aikaa kaikkia laadullisia vaatimuksia. US GAAP edellyttääkin, että välillä on hyväksyttävä se, että joissain tilanteissa painotetaan enemmän tiettyä ominaisuutta. Kun arvioidaan taloudellisen raportoinnin täydellisyyttä, ymmärrettävyyttä ja hyödyllisyyttä lukijoiden kannalta, arvioinnin apuna käytetään kahta ”tapaa”: konservatiivisuus ja olennaisuus (materiality). Näistä olennaisuudella on kriittinen rooli, mikä tulee esiin ensin yrityksen johdolle kun tilinpäätöstä laaditaan ja sen jälkeen tilintarkastajille kun suoritetaan tilintarkastusta. Konservatismi pyrkii varmistamaan, että liiketoiminnan riskit ja epävarmuudet näkyvät taloudellisessa raportoinnissa. (Revsine, Collins, Johnson, 2005, s.18)

T & k-menojen käsittelyä koskeva standardin FAS 142 tarkoituksena on ollut lisätä taloudellisen raportoinnin läpinäkyvyyttä. Vaatimus läpinäkyvämmän tiedon tarpeesta on tullut sijoittajilta, yrityksen johdolta sekä standardien laatijoilta. Läpinäkyvällä informaatiolla on ollut tarkoitus lisätä tilinpäätöksien käyttäjien tietoa yrityksen varoista ja helpottaa tulevan toiminnan kannattavuutta sekä tulevia kassavirtoja. (Sevin, Schroeder, Bhamornsiri, 2007, s. 674–687)

2.3.3 Tilinpäätöslaskelmat

Tilinpäätöslaskelmat muodostuvat CON 5:n mukaan: taseesta, tuloslaskelmasta, rahoituslaskelmasta sekä oman pääoman sijoittajien rahavirrat – laskelmasta. Tilinpäätöksen liitetietona tulee antaa esimerkiksi laatimisperiaatteet ja vaihtoehtoiset laskennalliset arvostusperiaatteet. Tilinpäätöksen kantavana ajatuksena on pääoman säilyttämisen periaate. Tulojen ja voittojen kirjaamisen periaatteena on, että ne ovat realisoituneet tai realisoitavissa ja että ne on lopullisesti ansaittu. Menojen ja tappioiden kirjaamisen periaatteena on, että niiden uhraamiseen liittyvä kuluttamisen hyöty on käytetty yrityksen tuloa tuottavassa toiminnassa. Samoin menoja

ja tappioita kirjataan jos on ilmeistä että aikaisemmin arvioidut omaisuuseriin liittyvä tulevat taloudelliset hyödyt ovat alentuneet tai hävinneet kokonaan. Kirjaamisen edellytyksenä on, että erä voidaan määritellä joksikin CON 6:ssa esitetyn tilinpäätöksen perustekijäksi ja että sen arvo on mitattavissa luotettavasti. (Räty, Virkkunen, 2004)

2.3.4 Tilinpäätösten perustekijät

Liiketoimintaa harjoittavien yritysten tilinpäätösten perustekijöiksi määritellään CON 6:ssa varat (assets), velat (liabilities), oma pääoma (equity tai net assets), omistajien sijoitukset, voitonjako tms. omistajille, kokonaistulos (comprehensive income), tuotot, kulut, voitot ja tappiot vähennyksinä. Varojen, velkojen, oman pääoman, tuottojen ja kulujen määritelmät vastaavat IFRS:n yleisissä perusteissa annettuja määritelmiä. Comprehensive income vastaa IAS 1:ssä olevaa oman pääoman muutoslaskelmaa. CON 6:ssa laskentaperusteena käytetään suoriteperiaatetta, mikä tarkoittaa että tuotot ja kulut kirjataan silloin kun ne syntyvät. Erikseen käsitellään aikaisempien kassastamaksujen, kuten pitkäaikaisten käyttöomaisuushyödykkeiden hankinnan jaksottamista. Suoriteperiaate perustuu tulojen ja menojen realisoitumisperiaatteelle. Tilikauden tulosta laskettaessa noudatetaan tulojen ja menojen yhteensovittamisen periaatetta (matching). Jaksotusperiaatteen mukaisesti tuotot ja kulut kohdistetaan niille laskentakausille, joiden aikana ne ovat syntyneet. (Räty, Virkkunen, 2004)

2.3.5 Arvostussäännöt

CON 7 antaa peruseriaatteen sellaisiin tilanteisiin, joissa lasketaan omaisuuserän tai velan kirjattavia arvoja niiden tulevien rahavirtojen nykyarvojen perusteella. CON 7:n mukaan nykyarvolaskennan tavoitteena on selvittää omaisuuserän tai velan käypä arvo. Nykyarvon laskennassa otetaan huomioon riski. Nykyarvo lasketaan todennäköisyyksillä

painotettuna rahavirtana, ei yksittäiseen, todennäköisimpään rahavirtaan perustuen. CON 7 käsittelee nykyarvolaskennan lisäksi jaksotettua hankintamenoa (interest method of amortization): kun nykyarvolaskennalla on saatu jokin omaisuus- tai velkaerän arvo, menetelmän avulla selvitetään, kuinka nykyarvo jaksotetaan eri tilikausille. (Räty, Virkkunen, 2004)

2.3.6 Konservatiivisuuden vaatimus

Konservatiivisuuden käsitettä ei ole koskaan kunnolla määritelty. Konservatiivisuudella on ollut suuri vaikutus taloudelliseen raportointiin. Se auttaa hillitsemään yrityksen johdon liian positiivisen näkemyksen vaikutusta taloudelliseen raportointiin. Konservatiivisuuden vaatimuksen mukaan, jos kirjanpitäjällä on varallisuuserälle kaksi mahdollista arvoa, on käytettävä pienempää. Vastaavasti mahdolliset menetykset on arvostettava korkeimpaan arvoon. Samoin tulevat mahdolliset menetykset on otettava huomioon raportoinnissa, vaikka ne eivät olisi vielä realisoituneet. Tulot saadaan ottaa huomioon vasta niiden realisoituessa. Konservatismiin vaikutuksesta johtuen, tilintarkastajat ovat asettaneet tuloerien tunnistamiselle tiukempia ehtoja kuin menoerille. (King, Lembke, Smith, 1997, s.80)

Perinteinen konservatiivisuutta koskeva sanonta kuuluu: *anticipate no profit, but anticipate all losses*. Konservatismia voidaan kuvailla epäsymmetrisyydeksi arvioitaessa tuloja ja menoja ja sille voidaan luoda myös eri tasoja. Mitä suurempi ero on todennettaessa tuloja ja menoja niin sitä enemmän on konservatiivisuutta. Epäsymmetrisyys johtaa siihen, että yhtiön oman pääoman määrää aliarvioidaan. Pääomamarkkinat, standardien asettajat sekä akateemikot kritisoivat konservatismia siitä, että aliarviointi kuluvalle tilikaudella voi johtaa tulojen yliarviointiin tulevilla tilikausilla siten, että tulevia menoja aliarvioidaan. Konservatiivisuus on saanut kritiikkiä monelta taholta ja siitä huolimatta se on ollut olemassa jo monia vuosikymmeniä ja Wattsin mukaan se on myös kasvanut viimeisten

30 vuoden aikana. Samaan tulokseen ovat tulleet tutkimuksessaan myös Givorly ja Hayn (Givorly, Hayn, 2002, s.56–75). Konservatiivisuutta voidaan selittää neljällä tekijällä: sopimukset, oikeudenkäyntikulut, verotus ja laskentatoimen sääntely. (Watts, 2002, s.1-36)

Watts pitää tärkeimpänä selityksenä sopimuksia koska niitä pidetään konservatiivisuuden alkuperäisenä lähteenä. Konservatiivisuus vaikuttaa myös standardien säätäjiin. Sopiminen käsittää yritysten ulkopuoliset sidosryhmät sekä sisäiset sidosryhmät. Sopimusten osapuolet, esimerkiksi velkojat ja yrityksen johto, käyttävät hyväkseen kirjanpidon lukuja. Verotuksen näkökulma liittyy sopimukseen, kirjanpidon osoittamaa varallisuutta on käytetty verotuksen perustana. Oikeudenkäyntikulujen välttäminen onnistuu varmimmin kun tulevat tulot ja oma pääoma on arvioitu alakanttiin. Laskentatoimen sääntely luo kannusteita yrityksen taloudelliselle raportoinnille olla konservatiivista, vaikka onkin näin, niin silti on havaittavissa että FASB välttelee konservatismia. FASB on siirtymässä kohti mark-to-market laskentatoimea. SFAS 142 vaatii että liikearvoa ei saa vähentää ilman arvonalentumistestausta. Tähän tarvitaan arvioita tulevista kassavirroista ja tämä on ristiriidassa konservatiivisuuden vaatimuksen kanssa, sillä tulevia tuloja on vaikea arvioida eikä niitä saisi ottaa huomioon ennen kuin ne ovat toteutuneet. (Watts, 2002, s.1-36)

Konservatiivisuuden lisääntyminen on merkittävä tieto sijoittajille ja laskentatoimen säätelijöille. Lisääntyvä konservatiivisuus vaikuttaa aikasarja- analyysien (time-series analysis) luotettavuuteen kun konservatiivisuuden aste vaihtelee yritysten välillä. (Givorly, Hayn, 2002, s.56-75).

Konservatiivisuus näkyy vahvasti tutkimus- ja kehittämismenojen käsittelyssä, eli kaikki kulut tulee käsitellä heti kuluina. On myös ehdotettu että huoli mittauksen luotettavuudesta johti tässä tapauksessa tiukkaan yhdenmukaisuuteen.(Roberts, 2002, s. 518) On kuitenkin olemassa

ristiriita sen kanssa, että USA vaatii arvostusta alkuperäiseen hankintamenuun ja vastustaa uudelleen arvostusta (Roberts, 2002, s. 517)

Kustannuksia jotka syntyvät uuden tiedon tai tuotteiden luomisesta voitaisiin pitää oikeastaan varoina jotka tulisi aktivoida taseeseen ja sitten poistaa taloudellisen hyötyajan perusteella. FASB:n mukaan kaikki t & k-toiminnan kustannukset tulee poistaa heti, koska tulevaisuuden tuloihin liittyy paljon epävarmuutta. FASB vaatii avoimuutta t & k-menojen osalta, menojen määrä ei saa olla salaista tietoa. Monille yrityksille, esimerkiksi lääkeyhtiöille t & k-toiminta on menestyksen edellytys. Taloudellisen tiedon hyväksikäyttäjän on muistettava ottaa huomioon, että yrityksen tulos voi olla nyt huonompi, mutta tulevaisuudessa parempi kun t & k-toiminnan tulokset alkavat näkyä. (King, Lembke, Smith, 1997, s.371)

2.3.7 IASB:n ja FASB:n yhteistyö

IASB ja FASB ovat tehneet yhteistyötä lähentääkseen tilinpäätösstandardeja. Lokakuussa 2002 tehtiin periaatepäätös, The Norwalk Agreement, jossa osapuolet sitoutuvat kehittämään korkealaatuisia, keskenään yhteensopivia standardeja (Räty, Virkkunen, 2004, s.29). Tavoitteena on normistojen lähentäminen toisiinsa niin, että rajat ylittävissä listautumistilanteissa myös Yhdysvaltojen viranomaiset olisivat valmiita hyväksymään suoraan IFRS-informaation listautumisen pohjaksi (Räty, 2005, s. 47–51). Helmikuussa 2006 IASB ja FASB sopivat tietyistä standardien työstämisprosessin virstanpylväistä uudessa Memorandum of Understanding -sopimuksessa. Tavoitteena on poistaa vuoteen 2009 mennessä Yhdysvalloissa noteerattujen, tilinpäätöksensä IFRS:n mukaan laativien ulkomaalaisten yritysten velvollisuus laatia IFRS – US GAAP -täsmäytyslaskelmat. Lähentymishanke on jaettu kahteen osaan: lyhyen tähtäimen projekteihin, joiden osalta tavoitteisiin pyritään vuoden 2007 loppuun mennessä, sekä keskipitkän ja pitkän tähtäimen hankkeisiin, jotka pyritään toteuttamaan vuoden 2007 jälkeen. (Tolvanen, 2006, s. 25–26)

Keskustelua on herättänyt periaatepohjaisen IFRS:n ja sääntöpohjaisen US GAAP:n yhdistäminen. Erityisesti Euroopassa on puollettu periaatepohjaista ratkaisua ja viitattu amerikkalaisten raportointiskandaaleihin. Sovellettaessa periaatepohjaista ratkaisua tilinpäätösten laatijoiden tulee selittää tärkeimmät harkintaa vaativat ratkaisunsa sekä näiden ratkaisujen herkkyys erilaisille olettamuksille. On tahoja, jotka katsovat tämän riittävän ja näkevät vaarana sen, että kysyntä laskentastandardien implementointiohjeistuksesta kasvaa. Ongelmaksi koetaan IFRIC:n ylibyrokraattinen asenne uusien aiheiden käsittelyä kohtaan, sillä IFRIC ottaa uusia aiheita agendalleen hyvin karsaasti. Tämä voi vaikeuttaa laskentastandardien johdonmukaista soveltamista. Trobergin mukaan suuri haaste yhteisten tehokkaiden pääomamarkkinoiden kehittämiseksi Eurooppaan on korkealaatuisten raportointistandardien lisäksi näiden johdonmukainen soveltaminen ja valvonta. (Troberg, 2007, s. 19–22)

Pääomamarkkinat vaativat siis standardien johdonmukaista soveltamista. Kysymys on tasapainosta periaatepohjaisen ja sääntöpohjaisen raportointivaihtoehdon välillä. Sääntöpohjaiset standardit johtavat ajoittain standardien kirjaimen mutta ei hengen noudattamiseen, jonka seurauksena voi syntyä raportointiskandaaleja. Yksinomaan periaatepohjaisten ratkaisujen noudattaminen vuorostaan johtaa toisistaan poikkeavien tulkintojen soveltamiseen, jolloin yritysten välinen vertailtavuus kärsii. Tällainen käytäntö vaikuttaa haitallisesti pääomamarkkinoiden tehokkuuteen. Mikäli IASB ja IFRIC eivät anna riittävästi oheistusta, CESR ja SEC tulevat tekemään omia tulkintojaan. Myös suuret tilintarkastusyhteisöt ovat täyttämässä ohjeistuksen puutteen luomat aukot standardeja tulkitsemalla ja raportointikäytäntöjä kehittämällä. (Troberg, 2007, s. 19–22)

IASB:n ja FASB:n lähentymisprojektissa on tavoitteena myös yhteisen käsitteellisen viitekehyksen luominen, jota käytettäisiin standardien

perustana. Viitekehys luotaisiin IASB:n yleisten perusteiden ja FASB:n käsitteellisen viitekehysten pohjalta. (Deloitte & Touche Oy, 2006) Nykyisten viitekehysten pohjalta uudelle kehitettävälle viitekehykselle on asetettu paljon vaatimuksia. FASB myöntää että tällä hetkellä viitekehysten peruskäsitteiden määrittelyssä on parantamisen varaa, mm. se kuinka yrityksen varat määritellään ja tulisiko arvostamisessa käyttää hankintamenoa vai käypää arvoa. Konservatiivisuudella on ollut pitkät perinteet kirjanpidossa, nyt onkin mietitty että olisiko sen aika jo ohi. Näin voitaisiin avata ovi käyvän arvon käyttämiselle, mutta toisaalta taas konservatiivisuudella voitaisiin varmistaa oikea kuva yrityksen toiminnasta. (Gore, Zimmermann, 2007, s. 30–34)

Yhteisen viitekehysten luominen on todella tärkeä niin IASB:lle kuin FASB:lle. Uudistettu viitekehys tulee vaikuttamaan uusien standardien lisäksi myös aikaisempiin standardeihin sekä tulee olemaan tärkeässä asemassa päätöksen teossa. (Cunningham, 2006, s.16) Varovaisuuden periaate ei tule esille myöskään yhteisessä viitekehyksessä (IASB Agenda Paper 6, 2005)

Vaikka IASB:n ja US GAAP:n periaatteelliset viitekehukset ovat samankaltaisia, ne eivät kuitenkaan ole samanlaisia. FASB:n viitekehys on tehty auttamaan standardien luomisessa, sen sijaan IASB laittaa oman viitekehyksensä korkeammalle sijalle standardien joukossa ja on suunnitellut viitekehysten oman käyttönsä lisäksi myös tilinpäätösten laatijoille ja niiden käyttäjille. (Orenstein, 2005, s.15–18)

Euroopassa ollaan talousraportoinnissa siirtymässä yhä enemmän amerikkalaiseen suuntaan eli sijoittajan asema ja pörssien merkitys korostuvat. IASB:n rakenne on muutettu amerikkalaisen FASB:n rakenteen mukaiseksi, eli tämä elin koostuu riippumattomista laskentatoimen ja sijoitusalan asiantuntijoista. FASB:n ja IASB:n raportointiperiaatteet ja -raportointikäsitteet ovat suurilta linjauksiltaan aika lähellä toisiaan. (Troberg, 2003) Tulevaisuudessa sijoittajat tulevat

vaatimaan realistisempaa, käyttökelpoisempaa ja enemmän läpinäkyvää taloudellista raportointia (Boerner, 2007, s.36)

Vaikka IAS-standardien ja vastaavien amerikkalaisten laskentastandardien välillä on huomattavia eroja, ne ovat suurilta linjauksiltaan aika samanlaisia. Tämä johtuu siitä, että merkittävä osa IAS-standardeista pohjautuu vastaaviin amerikkalaisiin standardeihin. (Troberg, 2003) Standardien lähetessä toisiaan tulee päättää kuinka t & k-menoja käsitellään tilinpäätöksissä. Ero kansainvälisen normiston ja US GAAP:n välillä on nyt iso, toisessa menoja saadaan aktivoida ja toisessa ei. Koska aineettomat hyödykkeet muodostavat yhä suuremman osan yrityksen arvosta, asia on merkityksellinen.

Lev ja Sougiannis ovat tutkimuksessaan todenneet että t & k-menojen sekä tulevien tuottojen välillä on tilastollisesti ja taloudellisesti merkittävä yhteys. Amerikkalaiset standardien laatijat ovat huolissaan luotettavuudesta ja objektiivisuudesta kun t & k-menoja aktivoidaan, sekä mahdollisesta tilintarkastusriskistä. (Lev, Sougiannis, 1996, s. 107–138) Samanlaisia tuloksia kuin Lev ja Sougiannis ovat tehneet myös muut asiaa tutkineet tahot. Kothari, Laguerre ja Leone ovat tehneet laajan empiirisen tutkimuksen t & k-menojen käsittelystä tilinpäätöksissä ja päätyneet siihen tulokseen että t & k-menojen ja epävarmojen tulevien hyötyjen välillä on positiivinen suhde. T & k-menojen aktivointi lisäisi tutkimusten mukaan yrityksen osakkeiden oikeaa arvostamista. Näistä tutkimuksista on apua standardien asettajille kun he pohtivat kysymystä merkityksellisyyden ja luotettavuuden välillä. (Kothari, Laguerre, Leone, 2002, s. 355–381)

Sijoittajat arvioivat t & k-kulunsa alas kirjaavien yritysten arvon alemmaksi kuin se todellisuudessa on ja t & k-kulunsa aktivoivan yrityksen arvon korkeammaksi kuin se on. Aktivoidut kulut johtavat siihen, että yrityksen tulos näyttää paremmalta kuin jos kulut kirjattaisiin alas. Sijoittajat reagoivat tuloksen suuruuteen. (Lev, Cuny, Sougiannis, 2005, s. 977–1026)

Casavan-Jeny ja Jeanjean ovat tutkineet t & k-menojen aktivointia ja kuluksi kirjaamista arvonmäärityksen näkökulmasta. T & k-menojen välittömän poistamisen puolesta puhuvat perustelevat kantaansa sillä, että näin yrityksen johto ei voi aktivoidaan sellaisen projektin kuluja josta odotettavat hyödyt jäävät vähäisiksi. Aktivointia kannattavat perustelevat mielipidettään sillä, että kun menestyviä t & k- projekteja ei tunnisteta, eikä aktivoida taseeseen niin taloudellisen raportoinnin oikeellisuus kärsii. Eli kun t & k-menot kirjataan heti kuluksi niin taloudellinen raportointi antaa objektiivisen ja todistettavan kuvan. Jos kulut aktivoidaan, niin silloin tietoa annetaan enemmän, mutta luotettavuus kärsii. Näin ollen joudutaan tekemään kompromissi luotettavuuden ja relevanttiuden välillä. US GAAP standardien mukaan t & k menot tulee välittömästi kirjata kuluksi, näin ollen standardien laatijat painottavat luotettavuutta. IFRS normistossa taas painotetaan relevanssia. Tutkimus ei tue t & k-menojen aktivointia taseeseen kun tavoitellaan taloudellista hyötyä. Tutkimus tehtiin olosuhteissa joissa laillisuusvalvonta ei ollut korkealla tasolla ja huomattiin että kun laillisuusvalvonta on korkealla tasolla, menojen aktivointi nähtiin hyvänä ratkaisuna. (Casavan-Jeny, Jeanjean, 2006, s.37–61)

Kesäkuussa 2005 otettiin merkittävä askel eteenpäin IASB:n ja FASB:n yhteistyössä julkaisemalla ensimmäinen yhteinen Exposure Draft (ED) Business Combinations: A Replacement of FASB Statement No. 141 (FAS 141R). Sekä IASB:n että FASB:n viitekehyksissä sanotaan että tieto on käyttökelpoista jos se on luotettavaa ja merkittävää. Tästä huolimatta viime aikoina huomiota on kiinnitetty siihen että merkityksellisyyttä on kehitetty luotettavuuden kustannuksella, esimerkiksi liikearvon poistomenetelmällä. FAS 141R jatkaa samaa linjaa keskittymällä käypiin arvoihin. Käypien arvojen käyttö yritysten yhteenliittymissä on houkuttelevaa, sillä ne kuvaavat hyvin tulevia taloudellisia hyötyjä. Käyvän arvon määrityksessä tulee esiin kysymys arvonmäärityksen luotettavuudesta. Keskustelu käypien arvojen ja hankintahinnan välisestä suhteesta on hyvä esimerkki siitä kuinka tehdään kompromissiratkaisuja luotettavuuden ja merkityksellisyyden välillä. Standardien laatijoiden

ottama kanta ED:ssä heijastaa juuri merkityksellisuuden korostamista. (Smith, Saemann, 2007, s. 17–21)

ED141R sisältää ehdotuksia jotka toteutuessaan vaikuttavat nykyisiin standardeihin mitkä eivät liity yritysten yhteenliittymiin. Tämä näkyy niin että vara käsitellään eri tavoin riippuen siitä kuinka vara on syntynyt yritykseen. FAS 141R vaikutuksia tuleviin standardeihin voi olla käypien arvojen käytön lisääntyminen sekä varojen ja velkojen laajempi tunnistaminen. (Smith, Saemann, 2007, s. 17–21) T & k-toiminnan kannalta olisi hyvä jos ne tunnistettaisiin varoiksi eikä kuluja vähennettäisi heti niiden syntyessä. Tämä lisäisi tilinpäätöksen tietojen merkityksellisyyttä.

2.4 Yhteenveto viitekehysistä

Suomalaisen kirjanpito- ja tilinpäätöskäytännön taustalla ei ole yhtenäistä viitekehystä. IFRS ja US GAAP normistojen taustoilta löytyy viitekehykset. Viitekehysissä on paljon yhteneväisyyksiä, mutta silti eroja on paljon. Suomessa korostunut varovaisuuden periaate ei ole saavuttanut yhtä merkittävää asemaa muissa viitekehysissä. Myös viitekehysien tarkoitus on erilainen normistosta riippuen.

Suomen kirjanpito- ja tilinpäätöskäytännön taustalla on vaikuttanut vahvasti hyvä kirjanpitolapa. Lisäksi kirjanpitolaista löytyy tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen yleisperiaatteet sekä kirjanpidon yleisperiaatteet. T & k-menojen kohdalla varovaisuuden periaate korostuu, menot on mahdollista kirjata kuluksi. Tilinpäätösinformaation käyttäjänä velkojen asema on korostunut. Tilannekohtaisena ratkaisusääntönä t & k-menojen aktivoinnissa on Suomessa otettu käyttöön erityinen varovaisuus. Tilinpäätöksen tavoitteena on antaa oikea ja riittävä kuva yrityksen tuloksesta ja taloudellisesta asemasta. Tilinpäätöksen laatimisperiaatteista etsitään Suomessa ratkaisuja tilinpäätösten ongelmakohtiin.

US GAAP normistossa konservatiivisuus on vaikuttanut t & k-menojen raportointiin. Konservatiivisuuden periaatteen voi rinnastaa varovaisuuden periaatteeseen, näiden periaatteiden määrittelyt ovat hyvin lähellä toisiaan. Konservatiivisuus on saanut paljon arvostelua, esiin on noussut kysymys siitä, että heikentääkö konservatiivisuus ja varovaisuus tilinpäätösinformaatiolle annettua vaatimusta antaa oikea kuva tuloksesta ja taloudellisesta asemasta.

IASB:n viitekehyksen mukaan tilinpäätöksen keskeinen tavoite on antaa oikea ja riittävä kuva yrityksen tuloksesta ja taloudellisesta asemasta. Tilinpäätöksen laatimisperiaatteista korostetaan olennaisuuden periaatetta. Tilinpäätösinformaatiota tuotetaan ensisijaisesti sijoittajien käyttöön. Viitekehyksen laadullisista ominaisuuksista löytyy varovaisuuden periaate, mutta sen asema ei ole niin suuri kuin suomalaisessa tilinpäätöskäytännössä. Tutkimusmenoja ei saa IFRS standardien mukaan aktivoida ollenkaan ja kehittämismenojen aktivoinnille on asetettu tiukat edellytykset. Laatimisperiaatteet auttavat uusien standardien kehittämisessä sekä vanhojen standardien tarkistuksessa.

FASB:n viitekehyksestä käy ilmi, että tilinpäätöksen tavoitteena on tuottaa informaatiota taloudellista päätöksentekoa varten. Informaation käyttäjäryhmistä korostuvat sijoittajat ja luotonantajat. Ensisijaisina laadullisina ominaisuuksina ovat merkityksellisyys ja luotettavuus, varovaisuuden periaate ei ole ensisijainen eikä sitä mainita laatutekijöiden hierarkiassa.

FASB ei salli t & k-menojen aktivointia, paitsi tietokoneohjelmien ja niiden kehitystyön osalta. T & k-menojen aktivointia on tutkittu jonkin verran, suurin osa tutkimustuloksista puoltaa menojen aktivointia taseeseen. IFRS ja US GAAP normistojen harmonisoinnin yhteydessä näiden menojen aktivointi tai aktivoinnin kieltäminen on asia jota tulee harkita tarkoin. T & k-toimintaan käytetään tulevaisuudessa aina vain yhä enemmän rahaa. Harmonisoinnin yhteydessä on tarkoitus myös luoda

yhteinen viitekehys. Kansainvälistymisen myötä myös suomessa sijoittajien asema tilinpäätösinformaation käyttäjinä on kasvanut.

3 Tutkimus ja kehittämismenojen käsittely eri normistoissa

Tässä kappaleessa käsitellään tilinpäätösnormistoja suomalaisen lainsäädännön, IFRS normiston ja US GAAP normiston mukaan.

3.1 Tutkimus- ja kehittämismenojen käsittely suomalaisissa tilinpäätöksissä

Kehittämismenot kuuluvat kirjanpitoasetuksen tasekaavan mukaan aineettomiin hyödykkeisiin. Aineettomia hyödykkeitä ovat myös aineettomat oikeudet, liikearvo, ennakkomaksut sekä muut pitkävaikutteiset menot. Kirjanpitolain 5 luvun 8 § mukaan tutkimusmenot kirjataan tilikauden kuluksi.

Vastaavaa

Pysyvät vastaavat

Aineettomat hyödykkeet

1. Kehittämismenot
2. Aineettomat oikeudet
3. Liikearvo
4. Muut pitkävaikutteiset menot
5. Ennakkomaksut

Suomen lainsäädännössä t & k-menoja koskevia säännöksiä löytyy kirjanpitolain luvusta 5 arvostus- ja jaksotussäännökset. Kauppa – ja teollisuusministeriö (KTM) on lisäksi antanut päätöksen 50/1998 kehittämismenojen aktivoinnista.

KTM:n päätöksen 50/1998 mukaan kehittämismenoihin luetaan mukaan kehittämistoiminnasta aiheutuneet kirjanpitolain 4 luvun 5 §:n mukaiset menot. Kirjanpitolaissa sanotaan että hyödykkeen hankintamenoon

luetaan hyödykkeen hankinnasta ja valmistuksesta aiheutuneet muuttuvat menot. Lisäksi laissa sanotaan, että jos hyödykkeen hankintaan ja valmistamiseen liittyvät kiinteät menot ovat olennaisia hankintamenoon verrattuna, saadaan nekin lukea hankintamenoon. KTM:n päätöksen mukaan henkilöstömenoista otetaan huomioon ne, jotka aiheutuvat kehittämistoiminnassa välittömästi toimivista henkilöistä. Jos aineellista käyttöomaisuutta käytetään vain osaksi kehittämistoimintaan, kehittämismenoihin saa sisällyttää vain tätä käyttöä vastaavan osuuden kirjanpitolain 5 luvun 5 §:n mukaisista poistoista.

3.1.1 Kehittämismenojen aktivointi ja poistot

Kirjanpitolain 5 luvun 8 §:n mukaan aktivoidut kehittämismenot on poistettava samalla tavalla kuin muut pitkävaikutteiset menot eli viiden vuoden kuluessa ja enintään 20 vuoden, jos poistoaikaa voidaan pitää hyvän kirjanpitolaitoksen mukaisena. KTM voi antaa asetuksellaan tarkempia säännöksiä kehittämismenojen käsittelystä.

Kehittämismenojen aktivointi on mahdollista erityistä varovaisuutta noudattaen KTM:n ohjeiden mukaan (Rekola-Nieminen, 2004, s. 25–27). KTM:n päätös luettelee ne ehdot joiden täytyessä kehittämismenot saadaan aktivoida. Kaikkien lueteltujen ehtojen tulee täytyä:

- kirjanpitovelvollisella on kirjallinen suunnitelma ja tarvittavat voimavarat kehittämishankkeen loppuunsaattamiseen sekä sen kohteena olevan hyödykkeen markkinoimiseen tai hyödyntämiseen omassa toiminnassa
- kehittämishankkeen kohteena oleva hyödyke on yksilöity
- kirjanpitovelvollinen voi luotettavasti selvittää kehittämishankkeeseen kohdistettavat menot
- kehittämishankkeen kohteena olevan hyödykkeen taloudellisuus tai kannattavuus on osoitettavissa todennäköiseksi

KTM:n päätöksen mukaan kehittämismenojen aktivoitu määrä ei saa olla suurempi kuin varovaisuutta noudattaen laaditun tuottoarvolaskelman osoittama tulevaisuudessa kertyvä kate.

Kehittämismenot, jotka eivät täytä KTM päätöksessä 50/1998 lueteltujen ehtojen vaatimuksia, saadaan aktivoida KTM:n päätöksen mukaisesti pitkävaikutteisina menoina kirjanpitolain 5 luvun 1 ja 11§:n mukaisesti. Samalla tavoin saadaan aktivoida tutkimustoiminnan menot, joilla tarkoitetaan uuden tieteellisen tai teknisen tiedon tuottamiseksi ja ymmärtämiseksi tarpeellisesta, alkuperäisestä ja suunnitelmallisesta tutkimustoiminnasta aiheutuneita menoja. Kirjanpitolain 5 luvun 11 §:n mukaan muut pitkävaikutteiset menot on poistettava suunnitelman mukaan vaikutusaikanaan enintään viiden vuoden kuluessa, jollei tätä pidempää poistoaikaa, kuitenkin enintään 20 vuotta, voida erityisestä syystä pitää hyvän kirjanpitolain mukaisena.

Kirjanpitolain mukaan aineettomaan omaisuuteen kuuluvien vastikkeellisesti hankittujen toimilupien, patenttien, lisenssien, tavaramerkkien sekä vastaavien oikeuksien ja varojen (=aineettomat oikeudet) hankintameno aktivoidaan. Kyseessä on siis aktivointipakko. (Rekola-Nieminen, 2004, s. 25–27). Aktivointipakkoa ei ole kehittämismenojen kohdalla.

Aineettomia hyödykkeitä, paitsi aineettomia oikeuksia, ei ole pakko aktivoida vaan ne voidaan vähentää vuosikuluna. Tästä syystä niiden aktivointi edellyttää tilinpäätöksen lukijalta erityistä valppautta sen selvittämiseksi, pyritäänkö aktivoinnilla peittämään yrityksen huonoa menestymistä tai pyritäänkö sillä mahdollisesti ylläpitämään tai kasvattamaan oman pääoman määrää. Leppiniemi & Leppiniemen mukaan kehittämismenojen ja muiden pitkävaikutteisten menojen aktivoimiseen on syytä suhtautua kriittisesti ja selvittää yrityksen toimintaedellytyksiä sillä jos vähennykset tehdään kirjanpidossa ne

voidaan myös vähentää verotuksessa vuosikuluna. (Leppiniemi, Leppiniemi, 2000, s.141)

Menojen aktivoinnilla pyritään toteuttamaan meno tulon kohdalle-periaatetta. Varovaisuuden periaate saattaa kuitenkin heikentää tätä, koska menot on mahdollista kirjata heti kuluksi. Aktivoinneilla tai kuluksi kirjaamisilla voi olla taustallaan se, että yritysjohdolla on tietty tavoitetulos johon pyritään. Aktivointia tai kuluksi kirjaamista voidaan siis käyttää tuloksenjärjestelykeinona Suomessa.

Tekniikka & talous lehden mukaan jotkut Suomalaiset yritykset eivät ilmoita tai laske yrityksen t & k käytettyjä rahoja. (Korteila, Lukkari, 2001) Tällainen menettely on suomalaisen käytännön mukaan täysin mahdollinen. Pienissä yrityksissä tai jos t & k- toiminta ei ole kovinkaan laajaa on ymmärrettävää, että menoja ei selvitetä.

Nokian emoyhtiön tuloslaskelmassa vuonna 2006 kuluksi on kirjattu 3 777 miljoonaa euroa ja taseeseen on aktivoitu 250 miljoonaa euroa kehittämismenoja. Aineettomia hyödykkeitä on taseessa yhteensä 316 miljoonaa euroa, eli kehittämismenot muodostavat suurimman osan aineettomista hyödykkeistä. (Nokia, 2006, s.42–43)

3.1.2 Rahoituslaskelma

Kirjanpitovelvollisen on sisällytettävä tilinpäätökseensä rahoituslaskelma, jos

1. kirjanpitovelvollinen on julkinen osakeyhtiö, tai
2. kirjanpitovelvollinen on yksityinen osakeyhtiö tai osuuskunta ja sekä päättyneellä että sitä välittömästi edeltäneellä tilikaudella on ylittynyt vähintään kaksi seuraavista rajoista, jotka ovat kirjanpitolain 9 §:n 2 momentissa:
  - o liikevaihto tai sitä vastaava tuotto 7 300 000 euroa
  - o taseen loppusumma 3 650 000 euroa

- o palveluksessa keskimäärin 50 henkilöä

Kirjanpitoasetuksen mukaan rahoituslaskelmasta on ilmentävä:

1. liiketoiminnan rahavirta
2. investointien rahavirrat
3. rahoituksen rahavirrat

Investointien rahavirrat osoittavat sen rahavirtojen käytön, jonka kirjanpitovelvollinen on toteuttanut tulevan rahavirran kerryttämiseksi pitkällä aikavälillä. Liiketoiminnan rahavirta kertoo sen, mitä yrityksen liiketoiminnalla on saatu aikaiseksi. Tämä on perustana arvioitaessa tulevia kassavirtoja. Investointien kassavirta keskittyy muutoksiin pitkäaikaisissa varoissa. Rahoituksen rahavirrat keskittyvät muutoksiin yrityksen veloissa sekä omassa pääomassa. (Troberg, 2007, s.104–110)

Nokian rahavirtalaskelmasta 2006 näkee, että aktivoitujen t & k-kustannusten lisäys on ollut negatiivinen. Rahavirtalaskelmaa koskevissa liitetiedoissa ei ole lisää tietoa asiasta. (Nokia, 2006, s. 43–51) Tilinpäätöksessä on mainittu, että t & k-menojen väheneminen johtuu kehitystoiminnan tehostamisesta. Sijoittajille tämä tieto saattaa olla tärkeää, mutta lisäinformaatiota joutuu etsimään muista lähteistä. Myös yrityksen viimevuosien tapahtumien tunteminen lisää varmuutta sijoittajien tehdessä päätöksiä.

3.1.3 Toimintakertomus

Tilinpäätökseen on liitettävä kirjanpitolain mukaan toimintakertomus, jossa annetaan tiedot kirjanpitovelvollisen toiminnan kehittymistä koskevista tärkeistä seikoista, jos

1. kirjanpitovelvollisen liikkeeseen laskemat arvopaperit ovat arvopaperimarkkinalaissa (495/1989) tarkoitetun julkisen kaupankäynnin tai sitä vastaavan kaupankäynnin kohteena

Euroopan talousalueeseen kuuluvan valtion lainsäädännön alaisessa arvopaperipörssissä, tai

2. kirjanpitovelvollisen sekä päätyneellä että edellisellä tilikaudella on ylittynyt vähintään kaksi 9 §:n 2 momentissa tarkoitetuista rajoista.

Kirjanpitolain mukaan toimintakertomuksessa on arvioitava kirjanpitovelvollisen toiminnan laajuuteen ja rakenteeseen nähden tasapuolisesti ja kattavasti merkittävimpiä riskejä ja epävarmuustekijöitä sekä muita liiketoiminnan kehittymiseen vaikuttavia seikkoja samoin kuin sen taloudellista asemaa ja tulosta. Toimintakertomuksessa tulee esittää tiedot myös olennaisista tapahtumista tilikaudella ja sen päättymisen jälkeen ja arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä sekä selvitys tutkimus- ja kehitystoiminnan laajuudesta.

Osakeyhtiölaissa on toimintakertomukselle kirjanpitolain ylittäviä vaatimuksia (Leppiniemi, Kykkänen, 2001, s.108). Tämän lisäksi kirjanpitolautakunta on antanut yleisohjeen 12.9.2006 toimintakertomuksen laatimisesta. Kirjanpitolautakunnan yleisohjeen mukaan merkityksellisiä kuvattavia asioita toimintakertomuksessa on mm. uusien tuotteiden tai palveluiden kehittäminen samoin kuin investoinnit uusiin tuotantolaitoksiin.

Tutkimus ja tuotekehitys sekä teknologinen kehitys ovat olennainen osa Nokian toimintaa. Toimintakertomuksessa 2006 Nokia kertoo merkittävimmät tapahtumat tältä osa-alueelta. Tulevasta t & k-toiminnasta Nokia ei kerro, mutta koska menojen suhteellinen osuus on laskussa johtuen Nokian mukaan tuotekehitysinvestointien tehostamisesta, niin voidaan olettaa saman trendin jatkuvan. (Nokia, 2006, s.3-7) Toimintakertomuksen antamat tiedot t & k-toiminnasta täyttävät vaatimukset. Vapaaehtoisesti julkistettavaa ylimääräistä tietoa ei ole.

3.1.4 Liitetiedot

Kirjanpitolain mukaan tilinpäätös sisältää tuloslaskelman, taseen ja rahoituslaskelman sekä niiden liitteenä ilmoitettavat tiedot. Jotta tilinpäätös antaisi oikeat ja riittävät tiedot niin tätä varten on annettava tarpeelliset lisätiedot liitetiedoissa. Yksittäisiä liitetietoja koskevien vaatimusten lisäksi on siis huomioitava oikeat ja riittävät tiedot.

Kirjanpitoasetuksen mukaan taseen vastaavia koskevissa liitetiedoissa on esitettävä poistamatta olevia aktivoituja kehittämismenoja koskeva selvitys, erikseen kirjanpitolain 5 luvun 8§:n 2 momentissa tarkoitetut aktivointiedellytykset täyttävistä kehittämismenoista. Lisäksi taseen vastaavia koskevissa liitetiedoissa on esitettävä perusteltu selvitys, jos aktivoitujen kehittämismenojen poisto-aika on pidempi kuin viisi vuotta.

Nokian tilinpäätöksen 2006 taseen liitetiedoissa on eritelty poistot käyttöomaisuuslajeittain sekä toimintokohtaisesti. Aktivoiduista tuotekehitysmenoista, aineettomista oikeuksista ja muista pitkävaikutteisista menoista on laskelmat siitä kuinka kirjanpitoarvo muodostuu. (Nokia, 2006, s.44–51)

3.2 IFRS tilinpäätös ja tutkimus- ja kehittämismenot

IAS 1-standardin mukaan tilinpäätös sisältää taseen, tuloslaskelman, rahavirtalaskelman, liitetiedot ja oman pääoman muutoksia selvittävän taulukon. Standardi ei sisällä pakollisia kaavoja tuloslaskelmalle tai taseelle, vaan se sisältää vähimmäiserittelyt. Aineettomat hyödykkeet on pakko esittää taseessa yhtenä eränä. (Räty, Virkkunen, 2004, s.72–81)

IAS 38 koskee aineettomien käyttöomaisuushyödykkeiden arvostamista ja jaksottamista. Aineettomia hyödykkeitä käsitellään myös IFRS 3 standardissa. Aineettoman hyödykkeen määritelmä on IAS 38:n mukaan seuraava: Aineeton hyödyke on yksilöitävissä oleva ei-monetaarinen

omaisuuserä, jolla ei ole aineellista olomuotoa. Omaisuuserä täyttää aineettoman hyödykkeen määritelmään sisältyvän yksilöitävyyskriteerin kun se:

- on eroteltavissa. Se pystytään erottamaan tai irrottamaan yrityksestä ja myymään, siirtämään, lisensoimaan, antamaan vuokralle tai vaihtamaan joko sellaisenaan tai siihen liittyvän sopimuksen, omaisuuserän tai velan kanssa.
- johtuu sopimukseen perustuvista tai muista laillisista oikeuksista riippumatta siitä, ovatko nämä oikeudet siirrettävissä tai ovatko ne erotettavissa yrityksestä tai muista oikeuksista tai velvoitteista.

IAS 38 koskee tutkimus- ja kehittämistoiminnasta johtuvia menoja. T & k-toiminta suuntautuu tietämyksen lisäämiseen. Vaikka nämä toiminnat saattavat johtaa sellaisen omaisuuserän syntymiseen, millä on aineellinen olomuoto, hyödykkeen aineellinen elementti on toissijainen verrattuna aineettomaan komponenttiin, toisin sanoen hyödykkeen ilmentämään tietämykseen. (Räty, Virkkunen, 2004, s.164)

Nokian konsernituloslaskelma 2006 IFRS normiston mukaan sisältää t & k-kuluja 3 897 miljoonaa euroa. IFRS:n mukaan laadittu tase sisältää aktivoituja tuotekehitysmenoja 251 miljoonaa euroa. Erikseen on myös esitetty konserniliikearvo ja muut aineettomat hyödykkeet. Tilinpäätös sisältää myös laskelman konsernin oman pääoman muutoksista. (Nokia, 2006, s. 8-12)

3.2.1 Kehittämismenojen aktivointi ja poistot

IAS 38:ssa on erikseen tarkasteltu t & k-toiminnan menojen käsittelyperiaatteita. IFRS-normistossa vedetään selvä raja tutkimuksen ja kehittämisen välille. Tutkimusmenot on kirjattava aina suoraan kuluiksi, kun taas kehittämismenot on aktivoitava kehittämishankkeen ollessa luonteeltaan sellainen, että hankkeen tuotto-odotukset ovat selvät. IAS 38:n lähtökohtana on, että projektin tutkimusvaiheessa yritys ei vielä pysty

osoittamaan, että on olemassa aineeton hyödyke, joka todennäköisesti tulee tuottamaan vastaista taloudellista hyötyä. Siksi nämä menot kirjataan kuluiksi toteuduttuaan. (Räty, Virkkunen, 2004, s.174)

Aineeton hyödyke, joka syntyy kehittämistoiminnasta, tulee merkitä taseeseen siinä ja vain siitä tapauksessa että yritys pystyy osoittamaan kaikki seuraavat ehdot:

- aineettoman hyödykkeen valmiiksi saattaminen on teknisesti toteutettavissa niin, että hyödyke on käytettävissä tai myytävissä
- yrityksellä on aikomus saattaa aineeton hyödyke valmiiksi ja käyttää sitä tai myydä se
- yritys pystyy käyttämään aineetonta hyödykettä tai myymään sen
- miten aineeton hyödyke todennäköisesti tuottaa vastaista taloudellista hyötyä; yrityksen tulee osoittaa muun muassa se, että aineettoman hyödykkeen aikaansaamalle tuotannolle tai aineettomalle hyödykkeelle itselleen on olemassa markkinat tai, jos sitä tullaan käyttämään yrityksen sisällä, aineettoman hyödykkeen hyödyllisyys
- yrityksellä on käytettävissä riittävästi teknisiä, taloudellisia ja muita voimavaroja kehittämistyön loppuunsaattamiseen ja aineettoman hyödykkeen käyttämiseen tai myymiseen
- yritys pystyy määrittämään luotettavasti menot, jotka johtuvat aineettomasta hyödykkeestä sen kehittämisvaiheen aikana (Räty, Virkkunen, 2004, s.174)

Yrityksen on ratkaistava, onko aineettoman hyödykkeen taloudellinen vaikutusaika rajallinen vai rajaton. Jos vaikutusaika on rajallinen, on arvioitava ajan pituus tai niiden suorite- tai vastaavien yksikköjen lukumäärä, josta taloudellinen vaikutusaika muodostuu. Taloudellinen vaikutusaika on rajaton silloin kun ei ole olemassa ennakoitavissa olevaa rajaa sille ajanjaksolle, jonka aikana omaisuuserän odotetaan kerryttävän yritykselle nettorahavirtaa. Aineeton hyödyke, jolla on rajaton taloudellinen vaikutusaika, ei tehdä poistoja. Sen sijaan sille pitää IAS 36:n mukaisesti

tehdä arvonalentumistesti vertaamalla siitä kerrytettävissä olevaa rahamäärää sen kirjanpitoarvoon vuosittain ja aina kun on viitteitä siitä että aineettoman hyödykkeen arvo saattaa olla alentunut. (Räty, Virkkunen, 2004, s.171)

Suomessa kehittämismenoja ei koske aktivointipakko, rajatapauksissa on helppo toteuttaa varovaisuuden periaatetta ja säilyä jälkiselvittelykin kestävällä tiellä. IFRS-tilinpäätöksessä tilanne on hieman erilainen. IAS 38-standardissa edellytetään kehittämismenojen aktivointia, jos tietyt edellytykset täyttyvät. Epävarmuus kriteereiden täyttymisestä on IFRS-tilinpäätöstä laadittaessa helposti hallittavissa. Jos on epävarma esimerkiksi markkinoiden löytymisestä, IFRS-säännöksistä johtuu, ettei aktivointia tällöin tehdä. IFRS-säännös ei kiellä järjen käyttöä vaan paremminkin pakottaa realismiin esimerkiksi lueteltujen ehtojen täyttämiseksi. (Leppiniemi, 2005, s. 8-14)

KTM:n päätökset ovat lähellä IAS 38:n säännöksiä, sillä päätös on tehty IFRS:n pohjalta. IAS 38 ei kuitenkaan tunne varovaisuuden periaatetta, standardissa on tarkat ohjeet siitä milloin kehitysmenot voidaan aktivoida. (Riihimäki, 2001, s.21–26) Aktivointiedellytykset ovat varsin tiukat suomalaisessa käytännössä sekä IFRS normistossa, tästä syystä monien yritysten kohdalla kehittämismenot kirjataan kuluksi. Tulisikin miettiä aktivointiedellytysten kriteerien laskemista, jotta tilinpäätösinformaatiosta saisi paremman kuvan yrityksen kehittämistoiminnasta.

3.2.2 Kehittämismenojen arvostus

Aineeton hyödyke arvostetaan aina ensimmäistä kertaa sitä kirjattaessa hankintamenoon. Alkuperäisen kirjaamisen jälkeen on kaksi vaihtoehtoista arvostustapaa. Hyödyke voidaan arvostaa joko jäljellä olevaan hankintamenoon tai systemaattisesti käypään arvoon. (Räty, Virkkunen, 2004, s.169)

IASB on siirtymässä yhä enemmän käyttämään käypiä arvoja, koska katsotaan että ne ovat käyttökelpoisempia taloudellisessa päätöksenteossa. (Troberg, 2007, s. 48) Sijoittajien tarpeet otetaan siis jatkossa paremmin huomioon.

Käypien arvojen käyttö on saanut osakseen myös kritiikkiä. Fearnleyn ja Sunderin mielestä on vaikea saada tarpeeksi oikeaa tietoa, jotta käyvät arvot voitaisiin määrittää oikein. He suuntaavat kritiikkinsä IASB:a ja FASB:a kohtaan, jotka heidän mielestään ovat ottaneet käyvät arvot käyttöön laajamittaisesti. Määritys ongelma tulee esille erityisesti silloin kun yritetään etsiä arvoa aineettomille erille. Yritysten taseissa olevat varat on arvostettu väärin kun käypien arvojen määrittäminen perustuu arvauksille ja tämä vaikuttaa taloudellisen raportoinnin luotettavuuteen. Fearnley ja Sunder kaipaavat varovaisuuden periaatetta takaisin taloudelliseen raportointiin. (Fearnley, Sunder, 2007, s.76–77)

Fearnleyn ja Sunderin näkemys käypien arvojen käytön laajuudesta ei ole Cairnsin mielestä paikkaansa pitävä. Käypä arvo on vaihtoehtona hankintamenolle tietyillä omaisuus erillä. Suurin osa yrityksistä jotka käyttävät IFRS tai US GAAP normistoa käyttävät hankintamenoa. Varovaisuuden periaate näkyy Cairnsin mukaan jo riittävästi IFRS ja US GAAP normistojen mukaisessa taloudellisessa raportoinnissa, mm. siinä että varojen uudelleenarvostusta on rajoitettu ja siinä että monia sisäisesti kehitettyjä aineettomia hyödykkeitä ei tunnisteta varoiksi. (Cairns, 2007, s.80–81)

Hankintahinnan määräytyminen riippuu siitä transaktiosta, jolla omaisuus on tullut yrityksen omistukseen. IAS 38:ssa nämä transaktiot jaetaan seuraavasti: osto, vaihto, julkinen avustus, hankinta osana hankintana pidettävää yritysten yhteenliittymää (säännellään IFRS 3) tai hyödykkeen valmistaminen itse. Helpoin tapa määrittää hankintahinta on osto, silloin hankintahintana pidetään ostosta aiheutuneita välittömiä kustannuksia. Jos aineeton hyödyke vaihdetaan toiseen, pääsääntöisesti vaihto tulee kirjata käypään arvoon. Jos vaihdolla ei ole kaupallista

sisältöä, ei käypää hintaa voida kirjata, vaan vaihto toteutetaan siten, että uuden hyödykkeen hankintameno vastaa vaihdossa annetun hyödykkeen hankintamenoa. Julkisella avustuksella saadun hyödykkeen hankintamenoksi voidaan kirjata hyödykkeen ja saadun avustuksen käypä arvo. Vaihtoehtoisesti julkisella avustuksella saatu hyödyke voidaan kirjata nimellisarvoon. (Riihimäki, 2001, s.21–26)

3.2.3 Yritysten yhteenliittymät ja aktivoidut kehittämismenot

IFRS 3- standardin mukaan liiketoimintojen yhdistämisessä hankitun aineettoman hyödykkeen hankintameno on kyseisen aineettoman hyödykkeen hankinta-ajankohdan käypä arvo. Käypä arvo pystytään yleensä määrittämään riittävän luotettavasti, jotta se pystytään kirjaamaan erikseen liikearvosta. Hankinnan kohteen keskeneräinen t & k-projekti on aineettoman hyödykkeen määritelmän mukainen kun se on

- omaisuuserän määritelmän mukainen ja
- yksilöitävissä, toisin sanoen eroteltavissa, tai johtuu sopimukseen perustuvista tai muista laillisista oikeuksista (Räty, Virkkunen, 2004, s.168)

Käynnissä olevat t & k-projektit erotetaan omaksi eräkseen liikearvosta samoin kuin muutkin aineettomat hyödykkeet (Ernst & Young, 2005, s. 186) IFRS 3:n taustalla on ajatus, että liikearvosta tulisi kohdistaa mahdollisimman paljon hyödykkeille. Tällöin siis ostokohteessa olevien aineettomien hyödykkeiden käypien arvojen tulee olla määriteltävissä. IAS 38:ssa säädetään erityisesti, että sisäisesti aikaansaatua liikearvoa ei koskaan voida merkitä yrityksen taseeseen varoiksi. Yritysten sisäisesti aikaansaamien aineettomien hyödykkeiden osalta saattaa usein olla vaikeaa määritellä, onko olemassa yksilöitävissä oleva hyödyke, joka todennäköisesti tuottaa vastaista hyötyä. Myös hankintameno määrittely voi olla vaikeaa. Yrityksen sisäisten hankkeiden kirjanpitokäsittelyn arvioinnissa tulee soveltaa kaikkia IAS 38:n vaatimuksia. (Riihimäki, 2001, s.21–26)

IASB on laatinut yritysten yhteenliittymät standardinsa amerikkalaisen mallin mukaisesti. Standardi vaatii ostohinnan ja ostetun yrityksen kirjanpitoarvon erotuksen tarkan kohdistamisen eri omaisuserille. Tämä kohdistaminen edellyttää huomattavan paljon harkintaa ja antaa yrityksille mahdollisuuden jossain määrin ”järjestellä” tilinpäätöksiään omien tavoitteiden mukaisesti. Mikäli tämä ”järjestely” osoittautuu liian laajaksi, IASB voi joutua täydentämään periaatepohjaista standardien laatimisfilosofiaansa tarkemmalla ohjeistuksella. Hyvä periaate voi kuitenkin vähentää yksityiskohtaisten sääntöjen tarvetta edellyttäen, että kyseessä olevaan asiaan sovelletaan ”oikeaa” periaatetta ja että standardin periaatteen mukainen ratkaisu on sopusoinnussa IASB:n yleisten periaatteiden kanssa. Vaatimus erotuksen tarkemmasta kohdistamisesta tulee pääomamarkkinoilta. Sijoittajat haluavat tietää, mistä yritys todella maksoi hankkiessaan toisen yrityksen. Tämä tieto vaikuttaa ostajayrityksen arvonmääritykseen eli osakkeen arvoon. Nykyisin tällaisen kohdistamisen merkitys korostuu, sillä merkittävä osa kauppahinnasta liittyy yleensä aineettomien hyödykkeiden hankintaan. (Troberg, 2005, s.32–36)

Kun yritysostoilla kasvava yritys ostaa toisia yrityksiä, sen tase paisuu johtuen käyvistä arvoista. Jos yritys taas panostaa omaan tuotekehitykseen niin tase ei kasva samalla tavalla kuin yritysostoja tehtäessä. Näin ollen luvut eivät kovin hyvin kerro yrityksen kasvumahdollisuuksista. Eri kasvustrategiaa toteuttavien yritysten tilinpäätöksiä ei voida vertailla. Vaikka yrityksellä olisi IFRS standardien mukaan mahdollisuus käyttää käypiä arvoja, niitä ei käytetä, koska käyvän arvon etsiminen on usein työlästä. IAS 38 standardia on arvosteltu siitä kuinka kehittämismenoja käsitellään. Kehittämismenojen aktivointiedellytyksiä pidetään liian tiukkoina. (Hertsi, 2006, s. 10–11) Tilinpäätösinformaation käyttäjille vertailtavuuden puuttuminen on huono asia. Esimerkiksi sijoittajilla tulee olla paljon tietoa yrityksen historiasta ja toiminnasta ennen kuin tilinpäätösinformaatiota voi ymmärtää.

3.2.4 Rahavirtalaskelma

IAS 7 sisältää rahavirtalaskelmaa koskevat vaatimukset ja se laaditaan maksuperusteisena. Rahavirrat esitetään jaettuna kolmeen osaan:

- liiketoiminnan rahavirrat
- investointien rahavirrat
- rahoituksen rahavirrat

Rahavirtalaskelmaa pidetään hyödyllisenä tilinpäätöksen käyttäjille, sillä se antaa perustan, jonka mukaan voidaan arvioida yrityksen kykyä kerryttää rahavaroja ja sen tarvetta käyttää näitä rahavaroja. Rahavirtainformaation tarkoituksena on IAS 7:n mukaan antaa pohjaa yrityksen tulevan kehityksen arviointiin. Rahavirtalaskelman informaatio parantaa eri yritysten tulosten vertailukelpoisuutta, sillä se eliminoi maksuperusteisuudessaan samojen liiketoimien ja muiden tapahtumien erilaisen kirjanpidollisen käsittelyn vaikutukset. IAS 7-standardi on ollut pohjana laadittaessa suomalaisen Kirjanpitolautakunnan yleisohjetta rahoituslaskelman laadinnasta (Räty, Virkkunen, 2004. s.133)

Nokian IFRS rahavirtalaskelmassa investointien rahavirtalaskelmassa aktivoitujen t & k-kustannusten lisäys on negatiivinen 127 miljoonaa euroa. Rahavirtalaskelmassa mainitaan, että erät eivät ole suoraan johdettavissa taseista mm. vuoden aikana myytyjen ja hankittujen tytäryhtiöiden ja valuuttakurssien muutosten takia. (Nokia, 2006, s.11)

3.2.5 Toimintakertomus

IASB ei ole vielä antanut standardia koskien toimintakertomusta, vaan siitä on tehty vuonna 2005 keskusteluyhteenveto. Siinä toimintakertomukselle annetut vaatimukset ovat hyvin lähellä SEC:n antamia vaatimuksia.

IASB:n vaatimukset koostuvat seuraavista osista:

- liiketoiminnan luonne
- tavoitteet ja strategiat

- resurssit, riskit ja yhteydet
- tulokset ja tavoitteet
- toiminnan tuloksien mittaaminen ja indikaattorit (Troberg, 2007, s. 202)

Lopullinen yhteneväisyys SEC:n vaatimusten kanssa nähdään sitten kun asiasta tehdään standardi. (Troberg, 2007, s. 202)

IAS 1 sisältää kuitenkin esimerkkejä johdon taloudellisessa katsauksessa esitettävistä tiedoista tilinpäätöksen sisältämän informaation lisäksi. Yhteisön esittämässä taloudellisessa katsauksessa kuvataan yhteisön toiminnan tuloksen ja taloudellisen aseman keskeisiä piirteitä ja merkittävimpiä yhteisöä koskevia epävarmuustekijöitä. Johdon taloudellinen katsaus voi sisältää tietoja keskeisistä taloudelliseen tulokseen vaikuttaneista tekijöistä, yhteisön rahoituslähteistä ja yhteisön voimavaroista, joita ei ole merkitty IFRS-standardien mukaiseen taseeseen. (KHT-yhdistys, 2007, s.8)

3.2.6 Liitetiedot

Jos tilinpäätös on IFRS:n mukainen, tämä ilmoitetaan liitetietojen alussa. IFRS-tilinpäätöksen liitetiedot esitetään järjestelmällisellä tavalla, kunkin taseen, tuloslaskelman ja rahavirtalaskelman erän on sisällettävä viittaus mahdolliseen liitetietoinformaatioon ja päinvastoin. (Räty, Virkkunen, 2004, s.123)

Nokian IFRS tilinpäätöksen liitetiedoista selviää t & k-menojen kirjausperiaatteita. Menot kirjataan kuluksi, elleivät tietyt edellytykset täyty, eli IAS 38 standardissa olevat ehdot. Aktivoidut tuotekehitysmenot koostuvat pääasiassa välittömistä työvoimakustannuksista ja niihin liittyvistä yleiskustannuksista. Poistoaika on 2-5 vuotta. Aktivoiduille kehittämismenoille tehdään säännöllisesti arvonalentumistesti. (Nokia, 2006)

Nokian liitetiedoissa on myös tietoa hankituista liiketoiminnoista. Vuonna 2006 Nokia sai päätökseen Intellisync Corporationin kaikkien ulkona olevien osakkeiden hankinnan. Liitetiedoissa on laskelma hankittujen varojen ja velkojen käyvistä arvoista. (Nokia, 2006, s. 13–41)

3.3 US GAAP tilinpäätös ja tutkimus- ja kehittämismenot

US GAAP standardeissa ei ole säännelty tilinpäätöksen varsinaista muotoa. Tase-informaatioon on eri standardeissa otettu kantaa eräiden yksittäisten tase-erien kohdalla. Käytännöksi on muodostunut kaksi tapaa esittää tase-informaatiota: kaksipuoleisena (balance format varat=pääoma) tai vähennyslaskumuotoisena (equity format varat-velat=oma pääoma) laskelmana. Taseen lisäksi laaditaan tuloslaskelma ja rahoituslaskelma. Omassa pääomassa tapahtuneista muutoksista voidaan erikseen laatia laskelma. Julkisesti noteerattuja yrityksiä koskevat SEC:n laatimat Regulation S-X:n artikloissa annetut minimi-informaatiota koskevat tase- ja tuloslaskelmakaavat. Kun yritykset muodostavat konsernin, julkaistaan ainoastaan konsernitilinpäätös: konsernitase, konsernituloslaskelma ja konsernin rahoituslaskelma. Emoyhtiön tilinpäätöksiä ei tällöin erikseen julkaista. Vuosi-informaation lisäksi julkisesti noteerattujen yritysten on julkaistava osavuosisikatsauksensa APB 28 Interim financial reporting-standardin ohjeiden mukaisesti. Osavuosisikatsaukset voidaan antaa kuukausittain, neljännesvuosittain, tai muulta sopivalta ajalta. (Räty, Virkkunen, 2004, s.448–449) Aineettomia käyttöomaisuushyödykkeitä koskee standardi FAS 142. Lisäksi tutkimus- ja kehittämismenoja koskevat standardit: FAS 2, FAS 68 ja FAS 86.

Nokia Oyj laatii tilinpäätöksensä myös US GAAP normiston mukaan. Tilinpäätös sisältää laskelmat ja tietoja niistä eroista mitä normistoissa on. (Nokia, 2006, s. 58–61)

3.3.1 Aineettoman omaisuuden arvostus ja poistot

Yritykset tarvitsevat systemaattisen tavan arvostaa ja tunnistaa aineettomat hyödykkeet. Nykyiset ohjeet tulevat enimmäkseen kirjanpidosta ja verotuksesta. Yhdysvaltojen kongressi ja FASB ovat vaatineet enemmän avoimuutta ja selkeyttä nykyisen lainsäädännön kautta, esimerkiksi Sarbanes-Oxley laki, FAS 141 ja FAS 142. Standardeista 141 ja 142 löytyy selkeät ohjeet aineettomien hyödykkeiden tunnistamiseen ja arvostamiseen. Standardit muuttuvat ja uusiutuvat koko ajan. FASB on tehnyt viime aikoina muutoksia lisätäkseen käyvän arvon käyttöä, tästä kertoo uudistetun standardin FAS 141R julkaisu ja FAS 157 Fair Value Measurement. Nämä uudistukset tulevat vaikuttamaan aineettomien hyödykkeiden tunnistamiseen ja arvostukseen. (Olsen, Halliwell, 2007, s. 66–72)

FAS 142:n mukaan aineeton käyttöomaisuushyödyke, joka hankitaan joko yksin tai yhdessä muiden hyödykkeiden kanssa, kirjataan ensimmäistä kertaa kirjanpitoon merkittäessä käypään arvoon (so. alkuperäiseen hankintamenuon, kun hankinta on perustunut rahasuoritukseen). Jos hankitaan hyödykeryhmä, kohdistetaan hyödykeryhmän käypä arvo hankituille omaisuuserille niiden yksittäisten käypien arvojen perusteella. Kun aineeton hyödyke perustuu nimenomaiseen hankintaan, se aktivoidaan omaisuuseräksi taseeseen. Standardin mukaan sisäisesti kehitetyt aineettomat hyödykkeet eivät ole omaisuuseriä ja ne kirjataan kuluksi silloin, kun niihin liittyviä menoja syntyy. (Räty, Virkkunen, 2004, s.470)

FAS 142 jakaa aineettomat hyödykkeet kahteen ryhmään: niihin joiden taloudellinen vaikutusaika voidaan määritellä, ja niihin joiden kohdalla sitä ei voida tehdä. Aineettomat hyödykkeet joiden taloudellinen vaikutusaika voidaan määritellä, poistetaan suunnitelman mukaan. Jos taloudellista vaikutusaikaa ei voida määritellä, sille ei tehdä poistosuunnitelmaa vaan vuosittain arvonalentumistesti. (Räty, Virkkunen, 2004, s.470)

3.3.2 Tutkimus- ja kehittämismenojen käsittely

FAS 2:ssa määritellään sekä tutkimus ja kehittäminen, että niiden synnyttämät menot. Standardin mukaan kaikki tutkimus- ja kehittämismenot on kirjattava välittömästi kuluiksi lukuun ottamatta aineellista kuluva käyttöömaisuutta. Tilinpäätöksessä on ilmoitettava tilikauden aikana kuluina kirjatut t & k-menot.

FASB:n mukaan on kolme syytä, miksi t & k-menot tulee poistaa heti:

1. epävarmuus tulevista hyödyistä
2. t & k- toiminnan yhteyttä tulevien voittojen saamiseksi ei ole todistettu
3. tulevia hyötyjä ei voida objektiivisesti mitata

Nämä väitteet on kuitenkin nykyisin pystytty osoittamaan virheellisiksi. (Revsine, Collins, Johnson, 2005, s.521)

3.3.3 Tietokoneohjelmat ja niiden kehitystyö

Ainoa poikkeus välittömästi kuluksi kirjaamisesta ovat tietokoneohjelmat ja niiden kehitystyö, jota käsittelee FAS 86. Tilinpäätöksessä on taseessa ilmoitettava tietokoneohjelmamenojen poistamatta oleva määrä sekä tuloslaskelmassa niistä johtuvien kokonaiskulujen määrä. FAS 68 käsittelee tutkimus- ja kehittämishankkeiden niitä tilanteita, joissa tutkimus- ja kehittämistoimintaa tehdään kolmannen osapuolen rahoituksella. Regulation S-X vaatii, että jokaisesta aineettomien hyödykkeiden muodostamasta määrästä, joka on suuruudeltaan vähintään 5 % kokonaisvaroista, tulee raportoida kirjanpitoarvo sekä sen merkittävät lisäykset ja vähennykset. (Räty, Virkkunen, 2004) IFRS normiston mukaan tietokoneohjelmien kehittämismenot voidaan aktivoida kuten muutkin kehittämismenot sitten kun tietyt edellytykset täyttyvät (Ernst & Young, 2005, s.773).

Nokian tilinpäätöksessä 2006 on taseessa aktivoituja ohjelmistojen tuotekehitysmenoja. Tuotekehitysmenojen nettokirjanpitoarvo vuonna 2006 oli 149 miljoonaa euroa. (Nokia, 2006, s. 59) Tilinpäätöksessä on selkeästi kerrottu IFRS:n ja US GAAP:n erot t & k-menojen kirjauksissa.

3.3.4 Yritysten yhteenliittymät ja keskeneräiset t & k-projektit yritysostoissa

Yritysten yhteenliittymiä t & k-menojen osalta käsittelee FAS 141 ja FAS 142 sekä interpretation 4: Applicability of FASB Statement No. 2 to Purchase Business Combinations. Hankintahinta kohdistetaan aineettomille ja aineellisille hyödykkeille, myös keskeneräisille t & k-projekteille, loppuosa hinnasta on liikearvoa. Se osa hankintahinnasta mikä kohdistuu keskeneräisiin t & k-projekteihin on kirjattava kuluksi, jollei sillä ole vaihtoehtoista käyttötapaa tulevaisuudessa.

FASB:n yritysten yhteenliittymä-projektin merkittävimmät muutokset liittyvät asiantuntijoiden mielestä keskeneräisten t & k-projektien kirjaamiseen. Muutostarve on tullut esille kun on huomattu, että ostohinnoista suurin osa muodostuu juuri keskeneräisistä t & k-projekteista. Yhteenliittymät projektin tuloksena on esitetty FAS 141R (Patrick, 2005, s.12)

FASB on harkinnut keskeneräisten t & k-projektien kustannusten aktivointia ja arvonalennustestausta. Deng ja Lev ovat tehneet tutkimuksen joka tukisi FASB:n ehdotusta käsitellä keskeneräisiä t & k-projekteja varoina. Tutkimuksessa todetaan, että keskeneräisillä t & k-projekteilla on merkittävä yhteys tuleviin kassavirtoihin ainakin kolmen vuoden ajan. Tästä voitaisiin myös johtaa kolmen vuoden poisto aika keskeneräisten t & k-projektien poistamiselle. (Deng, Lev, 2006, s. 12–18)

3.3.5 Toimintakertomus

Toimintakertomus täydentää muita tilinpäätöksen raportteja. FASB:n standardit eivät sisällä säännöksiä toimintakertomuksesta, vaan vaatimukset antaa SEC. Tarkoituksena on tarjota tietoa johdon näkökulmasta siitä mitkä tekijät ovat vaikuttaneet yhtiön taloudelliseen tilanteeseen sekä toiminnan tulokseen, sekä arvio siitä mitkä tekijät vaikuttavat tulevaan kehitykseen. Toimintakertomus voidaan jakaa neljään eri osaan:

- liiketoiminnan tulokset
- likviditeetti ja pääomat
- t & k, patentit ja lisenssit ym.
- tietoa trendeistä (trend information)

T & k-toiminnan osalta tulee tehdä kuvaus siitä, mitä on tapahtunut ainakin viimeisen kolmen vuoden aikana. (Troberg, 2007, s. 200) Menneiden tapahtumien kuvauksen lisäksi tilinpäätösinformaatioon voitaisiin myös lisätä arvio tai näkemys siitä miten t & k-toiminta kehittyy tulevaisuudessa. Kuitenkin tosiasia on se, että tulevat tuotteet ja suunnitelmat ovat liikesalaisuuksia, eikä niistä haluta kertoa julkisesti etukäteen.

Tutkimukset osoittavat että sijoittajat arvioivat väärin sellaisten yritysten arvon, joilla on paljon t & k-toimintaa. Kun yritysten arvoa ei tunnusteta niin se johtaa siihen että yrityksen on vaikea saada pääomaa ja että voimavaroja kohdistetaan väärin. Yritykset painottavat nykyisten tuotteiden parantamiseen, eivätkä enää tee tutkimustyötä kehittääkseen tulevaisuuden tuotteita. Rahoituksen saaminen vaikeutuu lähinnä vain pienten ja aloittelevien yritysten kohdalla. Lev toteaa, että aineettomien hyödykkeiden kohtelu kustannuksina vaikuttaa vakavasti yritysten tuottavuuteen sekä varojen arvostukseen. Lisäksi standardit eivät vaadi yrityksiä julkaisemaan merkityksellistä tietoa sijoittajien kannalta investoinneista aineettomiin hyödykkeisiin. T & k-menoista julkaistaan kokonaiskustannukset, näin ei saada selville sitä missä suhteessa on sijoitettu rahaa tutkimukseen ja kehitykseen. Tilinpäätöksistä ei myöskään

saada tietoa siitä, kuinka paljon tuloista on saatu uusista tuotteista. Syynä puutteellisiin tietoihin on se, että myöskään yrityksen johdolla ei ole tietoa näistä asioista. Eli tietoa ei myöskään voida antaa vapaaehtoisesti yhtään enempää. Standardit eivät vaadi yrityksiltä näitä tietoja, joten niitä ei myöskään hankita yrityksen sisällä. Kun tietoa ei ole niin on myös vaikea tehdä päätöksiä siitä pitäisikö t & k-toimintaan panostaa enemmän. (Lev, 2004, s. 109–117)

Yritysten, joilla on paljon aineetonta omaisuutta, taloudellinen raportointi kärsii puutteista. Aineettomien investointien kirjaaminen kuluksi ja tieto investoinneista sekä niiden mahdollisista seurauksista aiheuttavat puutteita raportoinnissa. Sijoittajien on mahdotonta saada tarpeellista tietoa taloudellisesta raportoinnista, tätä puutetta korvataan tiedolla mitä saadaan muualta. Sijoittajat saavat tietoa mm. analyytikoilta. Analyytikkojen antamat harhaanjohtavat tiedot yrityksen tulevasta kehityksestä liittyvät siihen kuinka paljon yrityksellä on t & k- toimintaa. Mitä korkeampi t & k- toiminta aste, sitä suurempi mahdollisuus analyytikoilla on tehdä virhearviointeja tulevasta kehityksestä. Vaikka sijoittajat yrittävät saada tietoa aineettomista investoinneista muualtakin kuin taloudellisesta raportoinnista niin tiedon määrä ja laatu ei silti ole riittävää taloudellisia päätöksiä varten. (Amir, Lev, Sougiannis, 2003, s. 635–659)

3.4 Vertailu eroista

Suomessa kirjanpitoasetus sisältää tasekaavan, jossa aineettomat hyödykkeet on eritelty. IFRS tilinpäätöksissä aineettomat hyödykkeet esitetään yhtenä eränä, eikä normisto sisällä erillistä tasekaavaa vaan vähimmäiserittelyt. US GAAP normistossa ei myöskään ole tasekaavaa, mutta julkisesti noteeratuille yrityksille SEC on laatinut listan minimitiedoista jotka tulee käydä ilmi taseesta.

Suomalaisen käytännön mukaan kehittämismenot on mahdollista aktivoida erityistä varovaisuutta noudattaen. IFRS normiston mukaan kehittämismenot tulee aktivoida jos tietyt edellytykset täyttyvät. Molemmista normistoista löytyy tiukat aktivointiedellytykset kehittämismenoille. IFRS normisto ei salli tutkimusmenojen aktivointia. Suomalainen käytäntö sallii t & k-menojen aktivoinnin pitkävaikutteisina menoina. US GAAP normisto ei salli t & k-menojen aktivointia, poikkeuksena tästä on tietokoneohjelmien kehitystyö. Suomessa normiston kehittämisessä on usein käytetty pohjana IFRS standardeja, kuten esimerkiksi standardia 38.

Suomalaisessa käytännössä kehittämismenojen kohdalla on mahdollista kirjata ne kuluksi varovaisuuden periaatteen mukaisesti, vaikka aktivointiedellytykset täyttyisivätkin. IFRS normistossa tämä ei ole mahdollista, jos edellytykset täyttyvät kehittämismenot on aktivoitava. IAS 38 standardi ei tunne varovaisuuden periaatetta.

IFRS standardeissa ei ole vielä säädetty toimintakertomuksesta, IASB ja FASB pyrkivät luomaan yhdessä standardin joka sisältäisi ohjeet toimintakertomukselle. SEC antaa tällä hetkellä säännökset Amerikkalaisille toimintakertomuksille. Suomalaisessa käytännössä toimintakertomuksen sisältö on tarkoin säädelty.

Käypien arvojen käyttö on herättänyt keskustelua niin IFRS normiston käyttäjien kuin US GAAP normiston käyttäjien kesken. Käypien arvojen käytössä IFRS normistossa tulisi löytää ratkaisu kun käsitellään yritysten yhteenliittymiä. Kun yritys ostaa toisen yrityksen niin käytetään käypiä arvoja ja taas sisäisesti syntyneet kehittämismenot kirjataan hankintamenuun. Koska nykyisin suuri osa yrityksen arvosta on juuri aineettomissa hyödykkeissä ja yrityskauppoja tehdään paljon, olisi tärkeää löytää hyvä ratkaisu jotta tilinpäätöksistä saataisiin oikeanlaista informaatiota käyttäjille.

Nokia Oyj:n vuoden 2006 tilinpäätöksestä saa yrityksen tutkimustoiminnasta numeerista tietoa. Menojen suuruusluokka tulee hyvin esiin ja tietoa löytyy uusista tuotteista joita on jo tullut markkinoille. Tulevasta t & k- toiminnasta ei anneta tietoa, tämä siksi että kilpailu on kovaa eikä haluta paljastaa kilpailijoille tulevia suunnitelmia.

4 Johtopäätökset

Suomalaisessa käytännössä varovaisuuden periaate näkyy vahvasti t & k- menojen käsittelyssä, kaikki t & k-menot on mahdollista kirjata kuluksi tilikaudelle. IFRS normistossa sekä US GAAP normistossa varovaisuuden periaatteella ei ole merkittävää asemaa. Sen sijaan on mietitty varovaisuuden periaatteen negatiivista vaikutusta tilinpäätösinformaation antamaan oikeaan kuvaan. Amerikkalaisesta käytännöstä löytyy konservatiivisuuden vaatimus, mikä on vaikuttanut US GAAP normiston t & k-menojen käsittelyyn.

Tuleva kehitys näyttää siltä, että varovaisuuden periaatteen ja konservatiivisuuden periaatteen merkitys tulee vähenemään. Vertailtavuuden periaatteen asema tulee kasvamaan kansainvälistymisen myötä. Sijoittajien tarpeiden huomioiminen sisältää vaatimuksen läpinäkyvyydestä. Aineettomien hyödykkeiden raportointitapa on saanut osakseen kritiikkiä, parannuksia raportointiin tarvitaan. Tilinpäätöksien luvut tarvitsevat tuekseen lisää tietoa, mutta silloin aletaan lähestyä jo liikesalaisuuksien paljastamista. Yritykset eivät ymmärrettävistä syistä anna tällaisia tietoja julkisuuteen.

IASB:n ja FASB:n yhteistyö jonka tarkoituksena on luoda yhteinen ja korkealaatuinen standardikokoelma on käynnissä. Projektiin sisältyy myös yhteisen käsitteellisen viitekehyksen luominen. Suomi on ottanut mallia tilinpäätöskäytäntönsä IFRS normistosta, tästä huolimatta eroja löytyy. Nykyisin tilinpäätöksien lukijoiden täytyy tietää jonkin verran siitä miten asioita käsitellään eri normistoissa. Tulevaisuudessa kun IASB ja FASB

mahdollisesti saavat aikaan yhteisen standardiston niin tilinpäätöksiä lukeminen helpottuu.

T & k-toiminnan kohdalla harmonisointi merkitsee muutoksia joko IFRS normistoon tottuneille tai sitten US GAAP:n käyttäjille. Tulevaisuudessa yritysten t & k-toiminta kasvaa ja yhä suurempi osa yritysten arvosta on aineettomissa hyödykkeissä. Merkittävin kysymys t & k-menojen käsittelyssä on niiden aktivointi, onko se sallittua ja jos on niin millä perusteilla. Harmonisointiprojektissa t & k-menojen aktivointimahdollisuuksien selvittäminen ei ole ollut tehtävälistan kärkipäässä. Kun IASB:n ja FASB:n projekti on valmis, se tulee varmasti vaikuttamaan myös suomalaiseen kansalliseen käytäntöön.

Lähdeluettelo

Alhola, Kari- Koivikko, Aarne - Rätty, Päivi. 2003. Konsernitilinpäätös ja IAS. Vantaa: WSOY

Amir, E. Lev, B. Sougiannis, T. 2003. Do Financial Analysts Get Intangibles? *European Accounting Review* 2003, 12.

Bence, D. Fry, N. 2004. Which way forward? *Accountancy*. Nov 2004. Vol 134.

Benston, G.J. Bromwich, M. Wagenhofer, A. 2006. Principles- Versus Rules-Based Accounting Standards: the FASB`s Standard Setting Strategy. *Abacus*. No. 2. 2006. Vol. 42.

Boerner, H. 2007. Globalization Creates a New Era: Economies, Regulations, Technologies, Cultures, and Financial Markets Come Together. *Corporate Finance Review*. Jan/Feb 2007

Cairns, D. 2007. Taken to Task. *Accountancy*. Dec 2007. Vol 140.

Casabona, P.A. 2003. Financial Accounting and Reporting. Recent Accounting Standards are Changing the SFACtent of Corporate Financial Statements, Part II.

Cazavan-Jeny, A. Jeanjean, T. 2006. *European Accounting Review*. The Negative Impact of R&D Capitalication: A Value Relvance Approach. Vol.15, No.1.

Cunningham, C. 2006. Financial Statements Are Trying to Do Too Much. *Financial Executive* Jan/Feb 2006.

Deloitte & Touche Oy. 2006. IAS Plus: Release of Preliminary Views Documents on Conceptual Framework for Financial Reporting. [Verkkajulkaisu]. [Viitattu 3.9.2007]. Saatavissa: <http://www.iasplus.com/agenda/framework.htm>

Deng, Z. Lev, B. 2006. In-Process R&D: To capitalize or expense?. Journal of Engineering and Technology Management 2006:23.

Ernst & Young. 2005. IFRS/US GAAP Comparison. 3rd Edition. Ernst & Young.

Fearnley, S. Sunder, S. 2007. Bring Back Prudence. Accountancy. Oct. 2007. Vol 140.

Givorly, D. Hayn, C. 2002. Rising conservatism: Implications for Financial Analysis. Financial Analysis Journal Jan/Feb 2002.

Gore, R. Zimmerman, D. 2007. Building the Foundations of Financial Reporting: The Conceptual Framework. The CPA Journal. August 2007.

Hertsi, A. 2006. Yritystoin kasvavan pörssiyrityksen tase komistuu ifrs:ssä. Kauppalehti, 1.9.2006.

IAS Compared with US GAAP and Finnish GAAP, 2002. KPMG International.

IASB Agenda Paper 6, 2005. Qualitative Characteristics other than Relevance and Reliability.

IFRS-standardit 2007. Helsinki: KHT-Media.

KHT-yhdistys - Föreningen CGR ry. 2007. IFRS-tilinpäätösmalli 2007. Helsinki: KHT-Media.

King, T. Lembke, V. Smith, J. 2000. Financial Accounting: A Decision Making Approach. Wiley.

KPMG International. 2002. IAS compared with US GAAP and Finnish GAAP: implementing IAS. Helsinki.

Kauppa- ja teollisuusministeriö, 1998. Päätös kehittämismenojen aktivoimisesta taseeseen, N:50/1998.

Kothari, S.P. Laguerre, T.E. Leone, A.J. 2002. Capitalization versus Expensing: Evidence on the Uncertainty of Future Earnings from Capital Expenditures versus R & D Outlays. Review of Accounting Studies. Dec 2002.

Korteila, M. Lukkari, J. 2001. Suomen eniten tutkivat yritykset: Nokia ja 49 kääpiötä. Tekniikka ja talous [verkkodokumentti]. [Viitattu 1.10.2006]. Saatavilla: http://www.tekniikkatalous.fi/doc.do?f_id=309917

Leppiniemi, J. 2000. Hyvä kirjanpitolapa. Helsinki: WSOY.

Leppiniemi, J. Leppiniemi, R. 2000. Tilinpäätöksen tulkinta. 3. painos. Helsinki: WSOY.

Leppiniemi, J. 2005. Tilinpäätöstä koskevien sääntöjen kehittyminen. Tilintarkastus-Revision 5/2005.

Lev, B. Cuny, B. H. Sougiannis, T. 2005. R & D Reporting Biases and Their Consequences. Contemporary Accounting Research. Vol. 22 No. 4 Winter 2005.

Lev, B. Sougiannis, T. 1996. The Capitalization, amortization, and value-relevance of R&D. Journal of Accounting and Economics 21.

Lev, B. 2004. Sharpening the Intangibles Edge. Harvard Business Review. June 2004.

Lydman, K. 1998. Perustamis-, tutkimus- ja kehittämismenot. Tilintarkastus-Revision 1998:2.

Miller, P.B.W. Bahnson, P.R. 2007. The Top 10 Reasons to Fix the FASB's Conceptual Framework. Strategic Finance. Jul 2007.

Nokia Oyj. Vuosikertomus 2006.

OECD. 1994. Main Definitions and Conventions for the Measurement of Research and Experimental Development (R & D), Frascati Manual.

Olsen, M.G. Halliwell, M. 2007. Intangible Value: Delineating Between Shades of Gray. Journal of Accountancy. May 2007.

Orenstein, E. 2005. The Relevance of Reliability: An Update on the FASB and IASB Joint Conceptual Framework Project. Principal Executive Dec 2005.

Patrick, T. 2005. Accounting for IPR&D-a Work Still in Progress. Accounting Today. Jan 10-Jan 2 2005.

Rekola-Nieminen, L. 2004. Kirjanpitolaki muuttuu. Tilisanomat 2004:4.

Riihimäki, M. 2002. IAS 38- Aineettomien hyödykkeiden aktivointiehdot. Tilintarkastus-Revision 7/2002.

Riistama, V. 1996. Oikeat ja riittävät tiedot vai oikea ja riittävä kuva-riittäisikö hyvä kirjanpitolaki? Tilisanomat 5/1996.

Revsine, L. Collins, D. Johnson, W. 2006. Financial Reporting Analysis. Pearson Prentice Hall.

Roberts, C. Weetman, P. Gordon, P. 2002. International Financial Accounting. A Comparative Approach. Pearson Prentice Hall.

Räty, P. Virkkunen, V. 2002. Kansainvälinen tilinpäätöskäytäntö: IAS-raportointi. Porvoo: WSOY.

Räty, P. Virkkunen, V. 2004. Kansainvälinen tilinpäätöskäytäntö: IFRS-raportointi. Porvoo: WSOY.

Räty, P. 2005. IFRS-raportointiin siirtyminen suuri haaste pörssiyrityksille-kansainvälisiin tilinpäätösstandardeihin lukuisia muutoksia 2005. Tilisanomat 2005:2.

Sevin, S. Schroeder, R. Bhamornsiri, S. 2007. Transparent Financial Disclosure and SFAS No. 142. Managerial Auditing Journal. No.7 2007. Vol. 22

Smith, P.A, Saemann, G. 2007. Implications of the Joint FASB and IASB Proposal on Accounting for Business Combinations. The CPA Journal. April 2007.

Tilastokeskus. Tutkimus- ja kehittämismenot lähes 5,8 miljardia euroa [verkkodokumentti]. [Viitattu 16.1.2008]. 2007. Saatavilla: http://www.tilastokeskus.fi/til/tkke/2006/tkke_2006_2007-10-2_tie_001.html

Troberg, Pontus. 2003. IAS ja kansainvälinen tilinpäätös. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Troberg, P. 2005. IFRS-standardien merkityksellisyys ja epämääräisyys-aineettomat hyödykkeet, arvonalennukset. Tilintarkastus-Revision 2005:4.

Troberg, P. 2007. IFRS and US GAAP. A Finnish Perspective. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Troberg, P. 2007. IFRS- laskentakäytännön ohjeistuksen puute, täyttävätkö valvontaviranomaiset vai laskentatoimen ammattikunta aukon. Tilintarkastus-Revision 2007:6.

Tolvanen, M. 2006. IFRS:n ja US GAAP:n lähentymisprojekti etenee. IFRS view. KPMG:n IFRS- artikkelikokoelma.

Watts, Ross L. 2002. Conservatism in Accounting. Simon School of Business Working Paper No. FR 02–21. [verkkodokumentti]. [Viitattu 10.1.2008]. Saatavissa: SSRN: <http://ssrn.com/abstract=371820>